

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Anett Parts

**ALUSHARIDUSE SPETSIALISTIDE
SUHTUMINE SAMASOOLISTE PAARIDE
PEREKONDA PÄRNU LINNA
LASTEAEDADE NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Liina Käär, MA

Pärnu 2024

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Käär

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Monika Kumm

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Anett Parts

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade samasooliste paaride peremudelist ning alushariduse olulisus lapse arengus	6
1.1. Alushariduse olulisus lapse arengus ning samasooliste lapsevanemate ja lasteasutuse omavaheline koostöö.....	6
1.2. Samasooliste paaride peremudel	8
1.3. Alushariduse spetsialistide diskriminatsioon ja stigmatiseerimine samasooliste paaride perekondade suhtes.....	11
2. Empiiriline uuring alushariduse spetsialistide suhtumisest samasooliste paaride perekondadesse	15
2.1. Ülevaade Pärnu linnavalitsuse hallatavatest munitsipaallasteaedadest ja alushariduse süsteemist	15
2.2. Uuringu meetod ja valim	16
2.3. Uurimistulemused ja analüüs	20
2.3.1. Teadlikkus samasooliste paaride peremudelist	20
2.3.2. Koostöö olulisus lasteasutuse ja lapsevanema vahel	22
2.3.3. Koolituste ning kirjaliku dokumentatsiooni olulisus lasteasutuses töötamiseks samasooliste paaride perekondadega.....	26
2.4. Arutelu ja järeldused	29
Kokkuvõte	34
Viidatud allikad.....	36
Lisad.....	40
Lisa 1. Küsimustik alushariduse spetsialistile.....	41
Summary	49

SISSEJUHATUS

Teadlased on juba pikka aega olnud huvitatud hoiakuid mõjutavatest teguritest homoseksuaalsuse suhtes (Ng *et al.*, 2023, lk 1). Üks väga konkreetne hoiak seisneb selles, et homoseksuaalsus, nagu heteroseksuaalsus või biseksuaalsus, ei tulene valikust, vaid geneetiliste, bioloogiliste ja sotsiaalsete tegurite koosmõjust ja kindlasti mitte suundumuste survele. Isegi kui seksuaalset käitumist saaks kontrollida, siis seksuaalne orientatsioon ise ei ole kontrollitav. (Vecho *et al.*, 2019, lk 54)

Lähtudes muu maailma kogemusest võib väita, et suhtumine homoseksuaalsetesse paardes on endiselt negatiivne. Bertini (2017, lk 59) toob välja, et tema poolt läbi viidud uuringus, mis käsitles homoseksuaalseid lapsevanemaid väitsid kõik osalejad, et samasooliste paaride lapsevanemluse stigmatiseerimine põhineb alati üleüldistel negatiivsetel eeldustel homoseksuaalide vastu üleüldiselt. Seega, kui mõnes ühiskonnas on homofobia tugevalt esindatud, on kindel, et kõik aspektid seoses homoseksuaalsusega on stigmatiseeritud, kaasa arvatud lapsevanemaks olemine. Diskrimineerimine ei puuduta ainult homoseksuaalseid inimesi, vaid ka nende perekondasid. Peamised probleemid, millele viidatakse seoses samasooliste lapsevanematega, on laste ilmajäämine soolistest rollimudelitest, mis leiavad aset heteroseksuaalsetes peredes ning asjaolu, et samasooliste vanemate lapsed võivad kogeda suuremal hulgal negatiivsust ja kiusamist. (Farr *et al.*, 2019, lk 129) Alushariduse spetsialistide negatiivne suhtumine homoseksuaalsetesse inimestesse on tihedalt seotud vanuse, poliitilise konservatiivsuse, religioossuse ja usuliste veendumuste ülekandumisega (Michaud & Stelmach, 2019, lk 78).

Käesoleva töö uurimisprobleemiks on alushariduse spetsialistide negatiivne suhtumine samasooliste paaride perekondadesse ja nende sotsiaalne stigmatiseerimine.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada Pärnu linna alushariduse spetsialistide suhtumine samasooliste paaride perekondadesse ning uurimistulemustele toetudes teha ettepanekud

Eesti LGBT Ühingule, Eesti Inimõiguste Keskusele ja Pärnu Õppenõstamiskeskusele informatiivsete programmide väljatöötamiseks teadlikkuse tõstmisel, mis aitaks vähendada diskrimineerimist samasooliste vanemate ja nende laste suhtes alushariduses.

Toetudes töö eesmärgile sõnastab töö autor ühe uurimisküsimuse:

- Kuidas mõjutab muudatus perekonnaseaduses, mille järgselt võivad abielu sõlmida kaks füüsilist isikut sõltumata nende soost, alushariduse spetsialistide suhtumist samasooliste paaride perekonda?

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis annab autor teoreetilise ülevaate alushariduse olulisusest lapse arengus ning samasooliste lapsevanemate ja lasteasutuse koostööst. Samuti antakse peatükis ülevaade samasooliste paaride peremudelidest ja selgitatakse üleüldiselt alushariduse spetsialistide diskriminatsiooni ja stigmatiseerimist samasooliste paaride perekondadesse. Antud peatükis kasutati kirjandusallikate leidmiseks elektroonilisi andmebaase Google, Google Scholar, Taylor & Francis Online ja ScienceDirect. Teine peatükk keskendub uurimisprotsessile. Peatükis antakse ülevaade Pärnu linnavalitsuse hallatavatest lasteaedade ja alushariduse süsteemist, kirjeldatakse uuringu meetodit ja valimit, milles kvantitatiivse uurimismeetodi abil selgitatakse välja alushariduse spetsialistide suhtumine samasooliste paaride perekondadesse Pärnu linna munitsipaallasteaedade näitel ning tuuakse välja uurimistulemused. Peatüki lõpetab autori analüüs ja järeldused.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE SAMASOOLISTE PAARIDE PEREMUDELIST NING ALUSHARIDUSE OLULISUS LAPSE ARENGUS

1.1. Alushariduse olulisus lapse arengus ning samasooliste lapsevanemate ja lasteasutuse omavaheline koostöö

Alusharidusel on lapse elus väga oluline roll, olles perioodiks, mil lapsed omandavad esmased oskused ning teadmised, mis mõjutavad nende edasist arengut ning eluhoiakuid.

Koolieelse lasteasutuse õpetajate töö varases ja koolieelses eas lastega nõuab märkimisväärset hulgal teadmisi, oskusi ja pädevusi, mis on omandatud formaalse hariduse kaudu (Tatalović-Vorkapić & Puljić, 2013, lk 35). Sotsiaalselt ja emotsionaalselt kompetentsed õpetajad suudavad oma klassiruumi paremini hallata. Õpetajad, kes oskavad pakkuda emotsionaalset tuge, suhtuvad oma õpilastesse soojalt ning tundlikult, mõistes sealjuures paremini ka oma õpilaste individuaalseid vajadusi. (Jennings, 2014, lk 733)

Siiski kuuleb sageli lapsevanematelt, lastelt või kolleegidelt seda, et mõnedel pedagoogidel on „midagi erilist“, mis on kõige vajalikum omadus kvaliteetseks tööks lastega ja teiste haridusprotsessis osalevate isikutega (Tatalović-Vorkapić & Puljić, 2013, lk 35). Einarsdottir (2014, lk 688) on oma uuringus leidnud, et mitmed lapsed, keda küsitleti seoses oma õpetajatega, mainisid erinevaid seisukohti, mis võiks kuuluda hoolitsemise kategooriasse. Lapsed tõid välja, et lasteasutuse õpetajad hoolitsevad nende eest, pakuvad lohutust, osutavad abi, jälgivad nende tegevust ning aitavad neil õue minna, valides õuemeinekuks sobivaid riideid. Sellistes olukordades on väga sage see, et laps mäletab neidsamu erilisi õpetajaid kogu oma elu ning meenutab neid tänutundega, mis on omakorda tekkinud läbi tugeva emotsionaalse sideme, mis tekkis lasteaias. Sellega muutuvad koolieelsed õpetajad eluaegseteks eeskujudeks, keda on raske unustada. Seega

on üsna selge, et koolieelse õppimise ja õpetamise protsess on keeruline ning selle raames on äärmiselt oluline just koolieelse õpetaja isiksus. (Tatalović-Vorkapić & Puljić, 2013, lk 35)

Alushariduse spetsialistidel on vastutus luua sõbralikud, lugupidavad ja kaasavad rühmaruumid ning eelkooliasutused (Averett *et al.*, 2017, lk 44). Tatalović-Vorkapić ja Puljić (2013, lk 36) toovad olulisena välja ka selle, et õpetajad teadvustaksid oma rolli õppeprotsessis, tõstes teadlikkust üldisest suhtlusest, mis hõlmab keskkonna ja tegevuste korraldamist, reeglite kehtestamist ja laste otsustusõigust. Kui õpetaja tegelikud tegevused on vastuolus tema uskumustega, siis laste õpitulemused ei ole järjepidevad ning õpetaja efektiivsus väheneb, mis viib kõrgekvaliteedilise hariduse saavutamise ebaõnnestumiseni (Chan, 2016, lk 430).

Õpetajate ebasobiv käitumine võib sageli tuleneda nende enda eksiarvamustest selle kohta, kuidas nad arvavad, et nad suhtlevad lastega, võrreldes sellega, kuidas nad tegelikult käituvad. (Tatalović-Vorkapić & Puljić, 2013, lk 36) Samuti on alushariduse arengukavadel vastutus harida ja õpetada lapsi mittediskrimineerima. Praegu, kui samasooliste paaride perekondade arv suureneb koos õiguste laienemisega ja seaduste muutumisega, on oluline alushariduses rohkem tähelepanu pöörata sellele, et need pered ja nende lapsed tunneksid end teretulnuna ning oleksid kaasatud haridusprotsessi. (Averett *et al.*, 2017, lk 44) Seetõttu seisneb alushariduse spetsialistide töö parendamine nende tööpõhimõtete pidevas äratundmises, avastamises ja teadvustamises (Tatalović-Vorkapić & Puljić, 2013, lk 36).

Turvalisema lasteaiakeskkonna tagamiseks on esimese sammuna muutuste suunas vajalik analüüsida õpetajate uskumusi ja arusaamu oma õpilastest. Kaasavate tavade omaksvõtmiseks peavad õpetajad kehtastuma sotsiaalsete muutuste elluviijateks, jättes kõrvale oma isiklikud ja ametialased uskumused. (Baiocco *et al.*, 2020, lk 235) Bashir jt (2014, lk 9) väidavad, et eeskujuks võib olla igäüks: vanem, õde-vend, sõber, kuid mõned mõjukamad ja elumuutvamad eeskujud on just õpetajad. Seega võib õpetajate hoiakutel olla kriitiline ja püsiv mõju laste arengule, enesehinnangule ja üldisele heaolule (Baiocco *et al.*, 2020, lk 235).

Nii Baiocco jt (2020, lk 235) kui ka Goldberg ja Smith (2014a, lk 464) väidavad et lapsevanemate kaasamine nende lapse haridusse ning positiivne suhe lasteasutuse ja pere vahel on seotud laste hilisemate õpi- ja saavutustulemustega. Seega on lastel, kelle vanemad näitavad varakult üles suuremat koolipõhist kaasatust ja sidet, paremad hinded, parem õpimotivatsioon, paremad riigitestide tulemused ning nad on edukamad koolikohustuste täitmisel. Lisaks sellele, väidavad Baiocco jt (2020, lk 235) seda, et kui mittetraditsioonilistest peredest pärit lapsed on lasteaias omaks võetud, suureneb nende enesekindlus ja motivatsioon, samas kui nende peremudeli väljajätmine võib avaldada negatiivset mõju nende identiteedi arengule. Seega tuleb varajane lapsevanemate kaasatus laste kooliedukusele selgelt kasuks (Goldberg & Smith, 2014a, lk 464).

Lapsevanemaid on tõenäolisem kaasata aga siis, kui on loodud keskkond, kus nad tunnevad ennast mugavalt, teretulnult ja kui nad tajuvad, et nende osalemine lapse hariduses on oodatud. Siiski on Kosciw ja Diaz (2008, viidatud Davis & Hanline, 2018, lk 135 vahendusel) ning Larrabee ja Kim (2010, viidatud Davis & Hanline, 2018, lk 135 vahendusel) uuringutes leidnud, et perekonnad, kus on samasoolised lapsevanemad, tunnevad end oma lapse haridusasutuses ebamugavalt ning, et nende peremudelit ei tunnustata ja tunnustata. Samuti väljendavad nad seda, et ei tunne end võimelisena täielikult osaleda lapse hariduses seksuaalse sättumuse tõttu.

Toetudes eelnevale, võib öelda, et alusharidus loob lastele tugeva vundamendi edasiseks õppimiseks ja arenguks ning aitab neil saavutada oma täit potentsiaali nii hariduses kui ka elus üldiselt. Seega on oluline pöörata tähelepanu kvaliteetsele ja toetavale alusharidusele, mis toetab igakülgselt lapse arengut.

1.2. Samasooliste paaride peremudel

Samasooliste paaride pered on muutunud oluliseks osaks kaasaegsest perekonnasüsteemist, pakkudes alternatiivi traditsioonilisele mehe- ja naisevahelisele peremudelile ning väljendades armastuse ja pühendumise erinevaid vorme.

Hiljuti on mõned teadlased väitnud, et kuigi suhtumine homoseksuaalsusesse näib olevat otseselt seotud suhtumisega samasooliste abieluõigusele, võib nende kahe vaheline seos olla keerulisem kui tundub (Ng *et al.*, 2023, lk 1). Perekond on sotsiaalne institutsioon,

mis on eksisteerinud läbi ühiskonna ajaloo, kuid perekonna mõiste sisu laieneb päevast päeva ning peaaegu võimatu on rääkida ainult ühest perekonnatiübist. Kultuurilised muutused, nagu näiteks individuaalse identiteedi esilekerkimine, on muutnud perekonna perspektiivi. (Arslan, 2023, lk 47) On väidetud, et mõned inimesed, kes on isiklikult homoseksuaalsuse vastu, võivad samasooliste abielu vaadata kui homoseksuaalide kodanikuõigust. Lisaks sellele väidavad mõned samasooliste abielu vastased, et nad ei ole küll homoseksuaalsuse vastu, kuid ei tunnista samasooliste abielu traditsioonide, demokraatia ja laste heaolu puudutavate väärtuste tõttu. (Ng *et al.*, 2023, lk 1)

Viimasel kahel aastakümnel on eri riikides tugevalt arutatud samasooliste paaride õiguslikke ja poliitilisi küsimusi (Baiocco *et al.*, 2014, lk 182). Kui räägitakse sellest, kuidas poliitika võib mõjutada massihoiakuid, viitab kirjandus neljale võimalikule mõjule: positiivne, negatiivne, positiivne ja negatiivne või üldse mitte midagi (Flores & Barclay, 2016, lk 44). Valitsused kogu maailmas seisavad silmitsi väljakutsetega luua õigusakte, mis tunnustavad uusi perekonnamudeleid. Homoseksuaalsete paaride aktsepteerimine võib toimuda nelja põhimõttelise süsteemi kaudu: abielu, tsiviilühendused, registreerimine ja *de facto* tunnustamine. (Baiocco *et al.*, 2014, lk 182) Kui seadused ei võimalda perekonnamudeli õiguslikku tunnustamist, kasutavad samasoolised paarid mitmeid erinevaid strateegiaid proovimaks ennast kaitsta ning loodavad sealjuures, et need dokumendid kehtivad juhul, kui nende perekondlik suhtestaatus on kahtluse all (Park *et al.*, 2016, lk 131).

Flores ja Barclay (2016, lk 52) leiavad oma uuringus, et ühiskonna hoiakud muutuvad aja jooksul pärast poliitilisi muudatusi. See toetab seisukohta, et uue seaduse rakendamine, mis toetab vähemusgruppi, soodustab suuremat heakskiitu või ambivalentset antud grupi suhtes. Ka Kreitzer jt (2014, lk 806) leiavad oma uuringus, et avalik arvamus riigis võib muutuda positiivsemaks peale seda, kui legaliseeritakse samasooliste paaride abieluõigus, isegi siis, kui otsus on olnud algselt ebapopulaarne. Alates 1. jaanuarist 2024 kehtib Eesti perekonnaseaduses muudatus, mis defineerib abielu kahe füüsilise isiku liiduna (Perekonnaseadus, 2009, § 1). See muudatus tühistab varasema definitsiooni, mis lubas abielu sõlmida vaid mehe ja naise vahel.

Samasoolised vanemad seisavad oma seksuaalse sättumuse tõttu silmitsi stressiga, mis on tingitud eelarvamustest, negatiivsetest hoiakutest sõprade ja pereliikmete poolt ning

takistustega õigussüsteemis. Vähemuste stressiteooriat käsitlev kirjandus näitab pidevalt seksuaalvähemuste vaimse tervise negatiivseid tagajärgi, mis tulenevad heteroseksualistliku ühiskonna mõjust. (Mazrekaj *et al.*, 2022, lk 1–2) Heteroseksuaalsust peetakse loomulikuks, vaieldamatuks, iseenesestmõistetavaks ja see on eelkõige ootuspärane. See tähendab seda, et kõigilt, kes ei vasta normile, ei ole heteroseksuaalsed, eeldatakse järelandmisi, et ühiskonnas edukalt läbi lüüa. Selleks võib olla näiteks vaikimine oma seksuaalsuse ja perekonna loomise teemal. (Hegde *et al.*, 2014, lk 972)

Meyer (2003, viidatud Botha & Frost, 2020, lk 22 vahendusel) toob välja, et vähemuste stressiteooria peamine eesmärk on selgitada enamuse ja stigmatiseeritud vähemusgruppide vahelisi füüsilise ja vaimse tervise erinevusi. Sealjuures toovad Frost jt (2017, lk 456) eraldi välja selle, et kui inividid astuvad suhtesse samasoolise partneriga, võivad nad muutuda haavatavaks ainulaadsete vähemuslike stressitegurite suhtes, mis ei tulene enam ainult nende isiklikest kogemustest seksuaalse vähemusgrupi liikmetena. Paaristasandi vähemusstressi, mis on tingitud suhte stigmatiseeritud staatusest, võivad kogeda partnerid eraldiseisvalt või paarina ühiselt. Samasoolised lapsevanemad ei koge tõrjutust mitte ainult ise, vaid ka läbi oma laste, mis lisab kõikide vanemate kogetavale üldisele stressile lisaks veel ühe stressifaktori, mis on ainuomane vaid homoseksuaalsetele lapsevanematele (Mazrekaj *et al.*, 2022, lk 1–2).

Fakt on see, et uued erinevad peremudelid tulevad üha enam päevakorda, vaatamata sotsiaalsetele takistustele (Ventura Miranda *et al.*, 2018, lk 138). Samasooliste vanematega perekonnad on samuti erinevad ja erinevus seisneb selles, kuidas peremudel on moodustatud (Davis & Hanline, 2018, lk 128). On mitmeid viise, kuidas samasoolised paarid loovad peresid, kasutades erinevaid kontseptsioone ja lapsendamisprotsesse. Mõned näited samasooliste paaride perekondade tekkimisest: üksik lesbiline naine, kellel on lapsed eelnevast heteroseksuaalsest suhtest; kasuvanemlusleping lesbilise paari ja geimeeste paari vahel; homoseksuaalsel paaril on lapsed läbi surrogaatmeetodi ja biseksuaalne mees, kellel on lapsed heteroseksuaalse naisega. (Crouch *et al.*, 2013, lk 1)

Enamik samasoolised perekonnad on saanud aluse siis, kui homo- ja lesbipaarid on lapsevanemad juba varasemalt, olles olnud heteroseksuaalses suhtes. Antud perekonnad moodustavad enamiku samasooliste vanematega peretüüpidest ja nende hulka kuuluvad nii bioloogilised kui ka varasemalt lapsendatud lapsed. Teine tüüp samasooliste

lapsevanematega perekondadest on saanud aluse läbi pereplaneerimise, mis hõlmab endas kunstliku viljastamise protsessi, asendushoolduse pakkumist või ühist lapsendamist. Seda tüüpi perestruktuurid on vähem levinud, sest kulud seoses kunstliku viljastamisega on suured ning tihti takistab seadus samasoolistel paaridel last lapsendada. (Davis & Hanline, 2018, lk 128) Arvestades seda, et laste saamine on aeganõudev ja hõlmab endas kulukaid protseduure, on kirjanduses sageli leitud, et samasoolistel vanematel on kõrgem sotsiaalmajanduslik staatus (nt kõrgem sissetuleku- ja haridustase) kui eri soost lapsevanematel. Lisaks sellele on samasoolised paarid väga motiveeritud lapsevanemateks saamisel ning kasutavad seetõttu ka täiendavaid meetmeid, näiteks teostavad nad märkimisväärset pereplaneerimist. Teisisõnu ei heiduta suured lastekasvatamise kulud samasooliste paaride soovi lapsevanemateks saada. (Mazrekaj *et al.*, 2020, lk 834)

Chan jt (1998, viidatud Ventura Miranda *et al.*, 2018, lk 134 vahendusel) samasooliste paaride perekondade kohta tehtud uuringud näitavad, et neil on heteroseksuaalsete paaridega sama kohanemis- ja kaasatustasemega suhted, milles armastuse ja konfliktide tase on sarnane. Perekonna struktuur ise tekitab suhteliselt vähe erinevusi laste psühholoogilisele arengule, määravaks on hoopis see, milline on perekonnaelu kvaliteet. (Ventura Miranda *et al.*, 2018, lk 138)

Samasooliste paaride perekonnad on selgeks näiteks sellest, et on palju erinevaid viise, kuidas luua perekondi väljaspool traditsioonilist mehe- ja naisevahelist peremudelit ning et armastusel ja pühendumusel ei ole midagi pistmist sooga. Sellised perekonnad on tänapäeva ühiskonnas oluline osa ning nende tunnustamine ja toetamine aitab luua avatumat ja mitmekesisemat ühiskonda.

1.3. Alushariduse spetsialistide diskriminatsioon ja stigmatiseerimine samasooliste paaride perekondade suhtes

Samasooliste vanemate diskrimineerimine alushariduse spetsialistide poolt on oluline teema nii haridusvaldkonnas kui ka ühiskonnas laiemalt. Olenemata sellest, et ühiskond muutub avatumaks ja mitmekesisust aktsepteerivamaks, võivad lasteaiaõpetajad endiselt

omada eelarvamusi ning diskrimineerida ja stigmatiseerida samasooliseid lapsevanemaid.

Ei ole palju varasemaid uuringuid, mis analüüsiks diskrimineerimist homoseksuaalsete vanemate suhtes, mis oleks konkreetselt seoses nende laste haridusasutustesse vastuvõtmise või mõne muu homoseksuaalse aspekti osas üldisemalt, mis on seoses koolikeskkonnaga (Diaz-Serrano & Meix-Llop, 2016, lk 136). Diskrimineerimine ei puuduta ainult homoseksuaalseid inimesi, vaid ka nende perekondasid (Farr *et al.*, 2019, lk 129). Samasooliste perekondade lapsed võivad kogeda ka otsest diskrimineerimist kiusamise näol, mis on seotud nende vanemate seksuaalse sättumusega ning see võib omakorda viia kehvemate tulemusteni õppeasutuses (Mazrekaj *et al.*, 2020, lk 834).

Erinevad väljakutsed, mida tuuakse esile seoses samasooliste lapsevanematega, on laste ilmajäämine heteroseksuaalsetes peredes esinevatest soolistest rollimudelitest ning võimalus, et samasooliste vanematega lapsed võivad kogeda rohkem negatiivseid hoiakuid (Farr *et al.*, 2019, lk 129). Battista jt (2021, lk 287) väidavad oma uuringu tulemuste põhjal, et traditsiooniliste soorollide uskumuste pooldajate jaoks võivad samasoolised (kasu)vanemad tähendada perekondliku sotsiaalse korra ja rollide rikkumist, mida võidakse pidada kahjulikuks lapse arengule ning seega muudab see samasoolised paarid nende silmis ebasobivateks ja ebakompetentseteks vanemateks.

Hall ja Rodgersi (2019, lk 23) uuringust selgus, et pedagoogide hoiakud on aja jooksul muutunud küll tolerantsemaks, kuid siiski on paljudel spetsialistidel endiselt negatiivne hoiak homoseksuaalsuse suhtes. Spetsialistide ebasoodsat suhtumist homoseksuaalsetesse isikutesse seostatakse sageli vanuse, poliitilise konservatiivsuse, religioossuse ning usuliste tõekspidamisest tulenevate mõjudega (Michaud & Stelmach, 2019, lk 78). Sellele lisab Goldberg (2014, lk 670) juurde veel ka puuduliku kokkupuute samasooliste lapsevanematega ning mure teiste vanemate ja kooli juhtkonna vastuseisu pärast.

Kui heteroseksuaalsed vanemad võivad kogeda hirmu õpetaja-vanema hierarhia ees, siis samasooliste lapsevanemate kogemused on keerulisemad, sest nende roll vanemana õpetaja ees ei ole ainult suhtlemine, vaid nad võivad tunda ka vajadust kaitsta oma peremudelit. Kõik oleneb koolikogukonnas valitsevatest hoiakutest. (Michaud &

Stelmach, 2019, lk 78) Alushariduse spetsialistide vastumeelsus seoses seksuaalse ja perekondliku mitmekesisuse teemade arutamisel võib olla mõjutatud arusaamast, et sellised teemad ei ole nende rühmaruumis olulised, kui seal puuduvad samasooliste paaride perekondade esindajad (Goldberg, 2014, lk 670).

Alushariduse spetsialistid peaksid kaaluma kuidas kõige paremini esile tuua oma pühendumist mitmekesisusele lasteasutuses ja lastesutuse ruumides (Goldberg & Smith, 2014b, lk 74). Rollimängud, interaktiivsed tegevused ja esinejad homoseksuaalsete inimeste kogukonnast on kõik potentsiaalsed õpetamismeetodid, mis võiksid suurendada õpetajate kogemust ja valmistada neid paremini ette tegelikuks suhtluseks homoseksuaalsete lapsevanematega (Hegde *et al.*, 2014, lk 973). Kui õpetajad on saanud ettevalmistuse töötamiseks samasooliste lapsevanematega, on neil mugavam käsitleda ka antud teemasid oma klassiruumis (Goldberg, 2014, lk 670). See aga nõuab täiendavat erialast koolitust, kuna lasteaiaõpetajad ja koolieelsete asutuste spetsialistid saavad sageli minimaalse ettevalmistuse seksuaalsetesse vähemustesse kuuluvate vanematega töötamiseks ning võivad seetõttu tunda ebakindlust, kuidas rakendada kaasavat lähenemist homoseksuaalsete paaride perede suhtes (Goldberg & Smith, 2014b, lk 74). Sellise ettevalmistuse puudumisel võivad õpetajad otseselt või kaudselt luua keskkonna, kus samasoolised lapsevanemad tunnevad end tõrjutuna või halvasti kohelduna (Goldberg, 2014, lk 670). Alushariduse spetsialistidele on vajalikud ka koolitused, mis on otseselt seotud stigmatiseerimise ja tõrjutusega samasooliste paaride osas, kes on oma lapsed lapsendanud (Goldberg & Smith, 2014b, lk 74).

Kuigi ühiskondlik arusaam „perekonnast“ võib olla muutunud teadlikumaks ning hõlmata sealhulgas erinevaid peremudeleid, arvavad siiski mõned samasooliste paaride lapsevanemad, et alushariduse spetsialistid tunnustavad ja hindavad lapse bioloogilist vanemat rohkem, kui tema samasoolist partnerit. Samast soost lapsevanemad võivad olla kõrvalejäetud kooli tegevustest, nagu näiteks emadepäeva ja isadepäeva tähistamine. (Liang & Cohrsen, 2020, lk 47) Kõikide perekondade ja laste aktiivse kaasamise olulisus peaks selgesõnaliselt välja tulema igas kirjalikus reeglistikus ja dokumentides, mis jagatakse nii peredele kui ka lasteasutuse töötajatele. Soolise neutraalsuse kasutamine kõnes, riietuses, uudiskirjades ja veebilehel aitab samasoolistel lapsevanematel tunda seda, et nad on teretulnud ning neil on mugavam osaleda haridusprogrammides. (Davis

& Hanline, 2018, lk 137) Lisaks sellele ei pruugi alushariduse õppekavad ning nende põhikirjad kajastada selgesõnaliselt seda, kuidas antud tegevustes samasoolisi lapsevanemaid võrdväärselt kohelda. Taolised mittetundlikud asjaolud haridusasutuse kontekstis võivad mõjutada lapse psühhosotsiaalset kohanemist ning nende olekut ja osalemist hariduskeskkonnas, mis võib omakorda viia isegi selleni, et laps tõstetakse ümber teise lasteasutusse, kus ollakse samasooliste paaride pere suhtes kaasavamad ja toetavamad. (Liang & Cohrsen, 2020, lk 47)

On oluline mõista ja tunnistada, et samasooliste perede diskrimineerimine võib tekitada olukorra, kus lapsed tunnevad end ebasoodsas ja ebakindlas olukorras ning nende pered kogevad, et neid ei toetata ega aktsepteerita haridussüsteemis. Seetõttu on oluline jätkata teadlikkuse tõstmist ja arendada haridusprogramme, mis soodustavad avatust, kaasatust ja võrdsust kõigi perede jaoks, olenemata nende seksuaalsest orientatsioonist. Ainult nii saavad kõik lapsed ja nende pered tunda end hariduskeskkonnas turvaliselt ja väärtustatuna ning õpetajad suudavad pakkuda kõigile lastele võrdselt toetavat ja positiivset õpikogemust.

2. EMPIIRILINE UURING ALUSHARIDUSE SPETSIALISTIDE SUHTUMISEST SAMASOOLISTE PAARIDE PEREKONDADESSE

2.1. Ülevaade Pärnu linnavalitsuse hallatavatest munitsipaallasteaedadest ja alushariduse süsteemist

Pärnu on Eesti suurima pindalaga omavalitsus, milleks on 858 ruutkilomeetrit. Aastal 2020 valiti Pärnu Läänemere piirkonna kõige jätkusuutlikumaks sihtkohaks. Linn eristub oma mere- ja jõekallaste, randade ja promenaadide, arvukate parkide, alleede ja metsatukkade poolest. (Puhka Eestis, *s. a.*) 1. novembril 2017 toimus Pärnu linna, Audru valla, Paikuse valla ja Tõstamaa valla ühinemine, mille tulemusena loodi uus omavalitsusüksus nimega Pärnu linn. Linna piires moodustati kolm osavald: Audru osavald, Paikuse osavald ja Tõstamaa osavald. Seisuga 01.01.2024 on omavalitsuses elanikke kokku 51 849. (Pärnu Linnavalitsus, *s. a.-c*)

Seisuga 2. aprill 2024 haldab Pärnu linnavalitsus 16 munitsipaallasteaeda, kus on ametis kokku 490 alushariduse spetsialisti (I. Savi, e-kiri, 02.04.2024). Pärnu linnas on 10 munitsipaallasteaeda, üks eralasteaed ja neli eralastehoidu. Pärnu linna osavaldades on kokku 6 lasteaeda. (Pärnu Linnavalitsus, *s. a.-b*) Linnavalitsus kasutab alushariduse haldamiseks tarkvarasüsteemi ARNO, kus lapsevanemal on võimalus esitada vastuvõtutaotlus munitsipaallasteaeda. Sealjuures mugandab antud süsteem lapsevanema, lasteasutuse ja omavalitsuse ametnike omavahelist suhtlust, sest läbi ARNO toimub taotluste vastuvõtmine lasteaedadesse ja lastehoidudesse. See pakub lapsevanematele mugavat võimalust jälgida oma laste kooli- või lasteaeda sisseastumisega seotud küsimusi ühest kohast. (ARNO, *s. a.*)

Lasteaedadesse võetakse vastu 1,5– kuni 7-aastaseid lapsi, kelle elukoht on rahvastikuregistri järgi Pärnu linnas. Lasteaia valik on vaba, juhul kui soovitud lasteaia

on sobivas vanuserühmas vabu kohti. Kui lapsevanema poolt soovitud lasteaedades puuduvad vabad kohad, pakutakse lapsele asenduskohta teises lasteaia. Võimalusel arvestab linn ka lapse elukoha lähedust lasteaiale ning järjekorra alusel võetakse vastu ühe pere lapsed, kelle elukoha aadress ühtib. Lapsi, kelle elukoht ei ole registreeritud Pärnu linnas, võetakse Pärnu lasteaeda vastu üksnes vabade kohtade olemasolul. (Pärnu Linnavalitsus, s. a.-a) Pärnu linna koolieelsetesse lasteasutustesse laste vastuvõtu ja väljaarvamise korras (2019) § 11 lg 2 lapse lasteaeda tulek, on välja toodud, et lapsevanem tutvub lasteaia põhimääruse, kodukorra ja muude lasteaia tegevust puudutavate õigusaktidega ning saab teavet tegevus-ja päevakava ning töökorralduse kohta.

2.2. Uuringu meetod ja valim

Käesoleva lõputöö uuringu läbiviimisel kasutati kvantitatiivset uurimisviisi. Kvantitatiivne uurimistöö püüab välja selgitada seose ühe asja (sõltumatu muutuja) ja teise (sõltuva või tulemusmuutuja) vahel populatsioonis. See on meetod objektiivsete teooriate testimiseks, uurides muutujate vahelisi seoseid. (Kandel, 2020, lk 3) Kvantitatiivne paradigma põhineb positivismil ja seda iseloomustavad empiirilised uuringud (Askarzai & Unhelkar, 2017, lk 24). Kvantitatiivse uuringu olemus on objektiivne, uuritav nähtus ei sõltu uurija arusaamadest, vaid statistilisest analüüsist (Askarzai & Unhelkar, 2017, lk 27). Kvantitatiivsed uuringud käsitlevad väliseid nähtusi, mida saab jälgida ja mõõta. Näiteks uuritakse inimese käitumist väliselt jälgitavate ja registreeritavate tunnuste kaudu, et tuvastada põhjuse ja tagajärje seoseid ning korrelatsioone. (Õunapuu, 2014, lk 59)

Valimi koostamiseks kasutati mittetõenäosuslikku ettekavatsetud valimi meetodit, mille peamiseks valimisse sattumise kriteeriumiks oli see, et respondentideks oleksid alushariduse tasandi pedagoogid ja alushariduse juhtkond, kes ametialaselt puutuvad kokku nii laste kui ka lapsevanematega. Uurija valis kavandatava valimi liikmed oma teadmiste, kogemuste ja eriteadmiste põhjal. Eesmärgiks oli leida populatsiooni kõige representatiivsemad liikmed. (Õunapuu, 2014, lk 144)

Valimi suuruse kokkupanemisel tugineti Pärnu linnavalitsuse hallatavate munitsipaallasteaedade nimekirjale, mille kohaselt haldas Pärnu linnavalitsus seisuga 17.

november 2023 16 munitsipaallasteaeda, kus on kokku 133 rühma ja töötab 399 õpetajat, lisaks on liidetud antud lasteaedade juhtkonnatöötajad ning neid on kokku 39 (Pärnu Linnavalitsus, s. a.-b). Seega oli uurimise üldkogum 438 isikut, millele toetudes andis valimikalkulaator, mille usaldusväärsustase on 95% ning usaldusvahemik 5%, (MaCorr Research, n. d.) planeeritava valimi suuruseks 205 vastajat. Hiljem korrigeeriti valimi suurust e-kirja teel ning seisuga 02. aprill 2024 on Pärnu linnavalitsuse hallatavates munitsipaallasteaedades ametis 490 alushariduse spetsialisti (I. Savi, e-kiri, 02.04.2024). Korrigeeritud üldkogumile toetudes oli seejärel valimiskalkulaatori järgi, mille parameetrid jäid samaks, valimi suuruseks 216 vastajat.

Andmete kogumiseks kasutati struktureeritud küsimustega ankeetküsitlust (Õunapuu, 2014, lk 55). Küsimustik koosnes suletud valikvastustega küsimustest. Vastused teisendati arvudeks, mida sai statistiliselt analüüsida. (Õunapuu, 2014, lk 160) Küsitluses kasutati kahte tüüpi suletud küsimusi. Neist küsimustest esimesed kogusid taustteavet respondendi kohta, teised andsid vastajatele valikvastused, mille puhul pidid vastajad leidma ühe või mitu sobivat vastust. (Õunapuu, 2014, lk 163) Suletud valikvastustega küsimused avaldavad osalejatele survet vastata isegi siis, kui nad ei leia sobivat vastust. Vastamise paindlikkuse suurendamiseks pakuti selliseid võimalusi nagu „ei oska vastata“, et osalejad saaksid väljendada oma neutraalsust. (Õunapuu, 2014, lk 164)

Küsimustik (vt lisa 1) viidi läbi Tartu Ülikooli *LimeSurvey* keskkonnas ning küsimustik koosnes 23 küsimusest, kus esimeses osas saadi sotsiaaldemograafilist teavet respondendi tausta kohta. Teises osas uuriti respondendi teadlikkust samasooliste paaride peremudeli suhtes. Küsimustiku kolmanda osa küsimused olid seotud lasteaia ja lapsevanema koostöö kohta ning neljas osa keskendus alushariduse spetsialistide ettevalmistusele seoses samasooliste paaride peremudeliga, sealjuures uuriti ka vajadust täiendkoolituste järele ja dokumentatsiooni olemasolu kohta. Sisulisi küsimusi koostas autor toetudes teoorias väljatoodud teaduslikele allikatele (vt lisa 1). Küsimustiku lõpus oli respondentidel võimalus edastada omapoolseid kommentaare ja arvamusi seoses antud teemaga ning autor toob vastavalt sobivas teemapeatükis esile täiendavaid kommentaare respondentide poolt.

Küsimustik jagati 01.03 kuni 29.03.2024 Pärnu linnavalitsuse hallatavate munitsipaallasteaedade juhtkonnale e-kirja teel ning ankeet paluti edastada kõikidele

lasteasutuse juhtkonnaliikmetele ja rühmaõpetajatele. Lisaks jagas autor küsimustikku ka sotsiaalmeedia leheküljel *Facebook*, kus on olemas grupp lasteaednikele. Kordus e-kiri, palvega edastada antud uuring veelkord lasteasutuse spetsialistidele, edastati lasteaija juhtkonnale kahel korral – 14.03.2024 ja 27.03.2024. Antud korduskirjades tänati juba vastanud respondente ning anti märku sellest kui oluline on nende osalemine uuringu läbiviimisel. Samuti uuendati küsimustiku jagamist sotsiaalmeedia leheküljel *Facebook*.

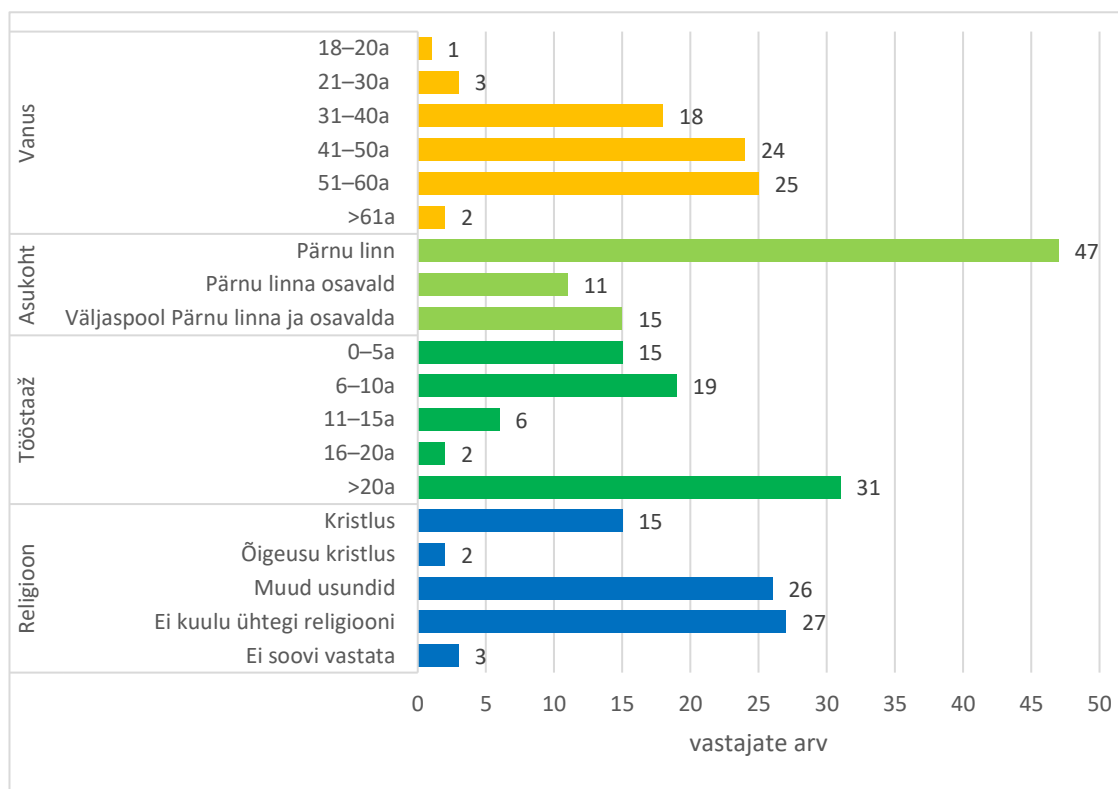
Kokku vastas küsimustikule 73 respondenti, mis annab MaCorr valimikalkulaatori järgi protsentuaalselt valimi vea suuruseks üldkogumist 9%. Võimaluse antud teemat kommenteerida ning oma arvamust avaldada, võttis vastu 11 respondenti. Sõnavõtude läbiv joon oli pigem negatiivne ning heteronormatiivne. Kuigi meetodid, mida kasutati valimi kokkusaamiseks olid eeldatult ressursirohked, ei õnnestunud antud uurimuses esinduslikku valimit kokku saada. Seetõttu tuleb järgnevasse analüüsi suhtuda kui pilootuuringusse, mis võib järgnevatele uuringutele anda kasulikke sisendit. Antud uuringu valimi vähene esinduslikkus ei lase teha üldistusi üldkogumile, kuigi valimi vea protsent jääb alla 10%.

Tulemusi analüüsiti kirjeldavat uurimisviisi kasutades JASP andmete analüüsimise tarkvaraga. Kirjeldavad uuringud keskenduvad nähtuste, sündmuste ja olukordade kirjeldamisele (Christensen *et al.*, 2015, lk 46). Kirjeldava statistika eesmärk on korrastada andmeid ja esitada andmekogumis sisalduv teave kompaktselt ja lühidalt ja see võimaldab kogutud andmeid kirjeldada ja kokku võtta (Õunapuu, 2014, lk 184). Lisaks võimaldab antud meetod erinevate uuritavate gruppide võrdlemist ja erinevuste analüüsimist.

Enamik uuringus osalejaid olid naissoost alushariduse spetsialistid, moodustades 93% kogu vastajate hulgast ($n = 73$). Lisaks osales uuringus ka väike osa meessoost spetsialistide (3%), samas kolm vastanut (4%) ei soovinud oma sugu avaldada. Peamiselt oli vastajate emakeeleks eesti keel (99%), vaid üksikul juhul oli emakeeleks vene keel. Suurim osa uuringus osalejaid kuulus vanuserühma 41–60 aastat, hõlmates kokku 67% vastajatest. Enamus uuringus osalenud spetsialistidest olid omandanud kõrghariduse (86%). Samas leidis ka neid, kes olid omandanud kutsehariduse (5%) või keskhariduse (8%). Uuring tõi välja, et kõige suurem osa vastanutest olid alushariduse spetsialistid, kes olid

pühendanud lasteasutuses töötamisele üle 20 aasta (42%). Järgnesid need, kellel töökogemust ulatus 6–10 aastani (26%) ja 0–5 aastani (21%).

73% vastanutest väitis, et neil ei ole tavaks kuuluda ühtegi religiooni või toodi välja muud uskumused. Samas leidis ka neid, kes elavad religioosete uskumuste järgi ning märkisid sobivaks vastusevariandiks kristluse või õigeusu kristluse (42%). Usulise taustaga seotud kommentaaride hulgas väljendati erinevaid seisukohti. Ühe alushariduse spetsialisti sõnad kõnelesid selgelt religioosse tausta mõjust nende vaadetele: „Õpetuse järgi on meil keelatud nii elada ja sellel eluviisil on ka tagajärjed. Jumal ei jäta seda karistamata“. Joonisel 1 on välja toodud vastajate demograafilised andmed.

Joonis 1. Valimit kirjeldavate näitajate ülevaade, n = 73

Demograafiliste andmete väljaselgitamise eesmärgiks oli iseloomustada alushariduse valdkonna spetsialiste ning näidata kuidas taust, vanus ja suhtumine religiooni mõjutab nende hoiakuid samasooliste paaride perekondadesse. Tuginedes eelnevale moodustas autor demograafilisele taustale toetudes kolm vanuse (noorem, keskealine, vanem) ja

kolm religiooset (kristlased, muud usundid, ei kuulu ühtegi religiooni) gruppi, kelle vahel on võimalik teha võrdlevat analüüsi.

Siinkohal võib öelda, et kuigi valimi kokkusaamisel esines väljakutseid ning vajaminevat kvooti kokku ei saadud, pakub antud uurimistöö siiski olulisi teadmisi ning arusaama seoses samasooliste paaride koostööga lasteasutuses ning annab aluse tulevastele teemakohastele uuringutele.

2.3. Uurimistulemused ja analüüs

2.3.1. Teadlikkus samasooliste paaride peremudelitest

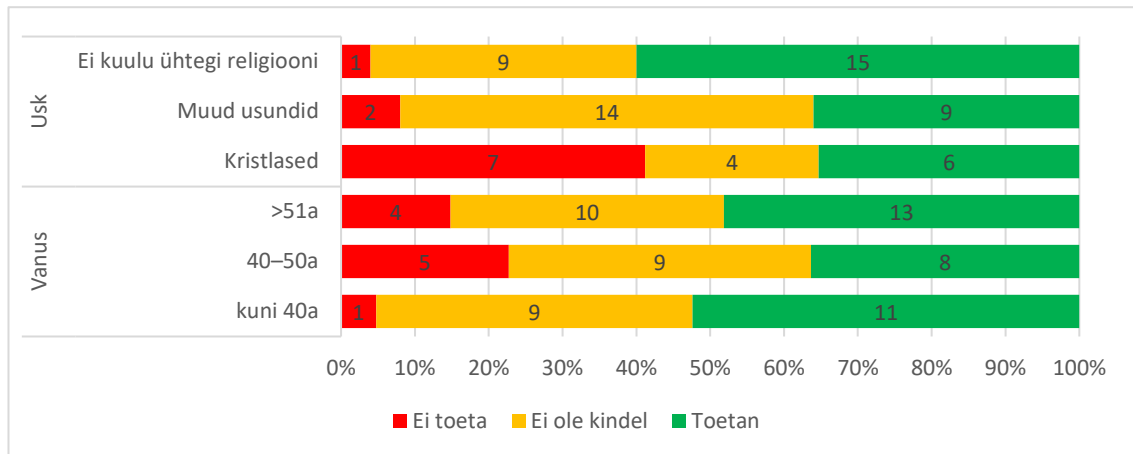
Teise küsimustegrupi eesmärk oli välja selgitada alushariduse spetsialistide teadlikkus seoses samasooliste paaride perekondadega ning sealjuures uuriti respondentide varasemat kokkupuudet samasooliste lapsevanematega ja nende esindatust lasteasutuses. Sellest kõigest tulenevalt, võimaldavad uuringu tulemused paremini mõista alushariduse spetsialistide seisukohti ja valmisolekut töötamiseks mitmekesiste peremudelitega.

Enamus uuringus osalejates (85%) tunnistas, et neil puudub varasem kokkupuude samasooliste paaride perekondadega. Vaid mõnel vastanul (11%) oli olnud varasem kokkupuude ning 51% vastanutest ei osanud öelda, kas nende lasteasutuses on esindatud samasoolisi lapsevanemaid või mitte.

Uuringu tulemuste põhjal saab esile tuua, et enamik (78%) alushariduse spetsialistide olid täiesti teadlikud sellest, milline näeb välja samasooliste paaride perekonnamudel. Välja saab tuua ka selle, et antud teema kohta ei teadnud 3% vastanutest mitte midagi. Lisaks näitab analüüs, et 7% vastajatest olid hästi informeeritud ja 11% olid pigem teadlikud samasooliste paaride perekonnamudelitest. Üks vastaja tundis pigem huvi samasooliste peremudeli vastu.

Tulemusi analüüsides saab positiivse trendina välja tuua selle, et ka kristlaste seas oli vastanuid, kes toetavad samasooliste õigust abielule (35%) (vt joonis 2). Sealjuures on märkimisväärne fakt, et muude usundite toetajate seas oli suur hulk vastanuid, kes pole kindel mida nad antud teema kohta arvavad (54%). Kõige rohkem toetajaid leidis respondentide seast, kes ei pea ennast ühtegi religiooni kuuluvaks (56%). Ka vanusele

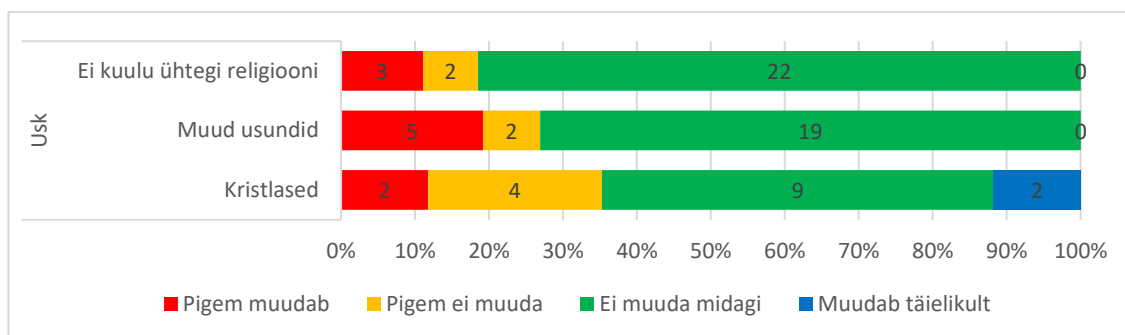
toetudes saab välja tuua erinevusi antud teema kohta. Kõige rohkem toetajaid samasooliste õigusele abielluda, leidis vanemate spetsialistide vanusegrupis ehk vanuses 51 ja enam aastat. Kõige vähem pooldajaid oli keskealiste alushariduse spetsialistide hulgas. Joonisel 2 on autor välja toonud respondentide arvamuse seoses samasooliste paaride abiellumisõigusega, võrreldes sealjuures vastuseid respondendi religioosse tausta ja vanusega.

Joonis 2. Samasooliste paaride abieluõiguse toetamine usulise kuuluvuse ja vanuse lõikes, n = 73

Lisaks eelnevale uuriti, kas alushariduse spetsialistid on teadlikud perekonnaseaduse hiljutisest muudatusest, mis võimaldab abielu sõlmida kahe füüsilise isiku vahel, sõltumata nende soost. Uuringus osalenutest oli üle poole (79%) teadlikud sellest muudatusest, 21% teadis sellest, kuid ei olnud kindel muudatuse jõustumise täpse kuupäeva osas. Autor võrdles tulemusi ka religioosselt ning vanuselisel, kuid seal märkimisväärseid erinevusi ei täheldatud.

Küll aga soovib autor joonisel 3 välja tuua selle, et muudatus perekonnaseaduses pigem ei mõjuta alushariduse spetsialistide suhtumist samasooliste paaride perekondadesse. Analüüs näitab, et kõigi kolme religioonigrupi vastajate arvamused jäid peamiselt muutumatuks, mis viitab sellele, et tolerantsus samasooliste paaride suhtes oli olemas juba enne seadusemuudatust. Lisaks selgitas üks vastaja, et isiklikult ei poolda ta samasooliste abielu, kuid professionaalina suudab ta sellest üle olla ning keskendub pigem lapse heaolule ja koostööle vanematega (vt joonis 3).

Joonis 3. Muudatus perekonnaseaduses usulise kuuluvuse lõikes, n = 73

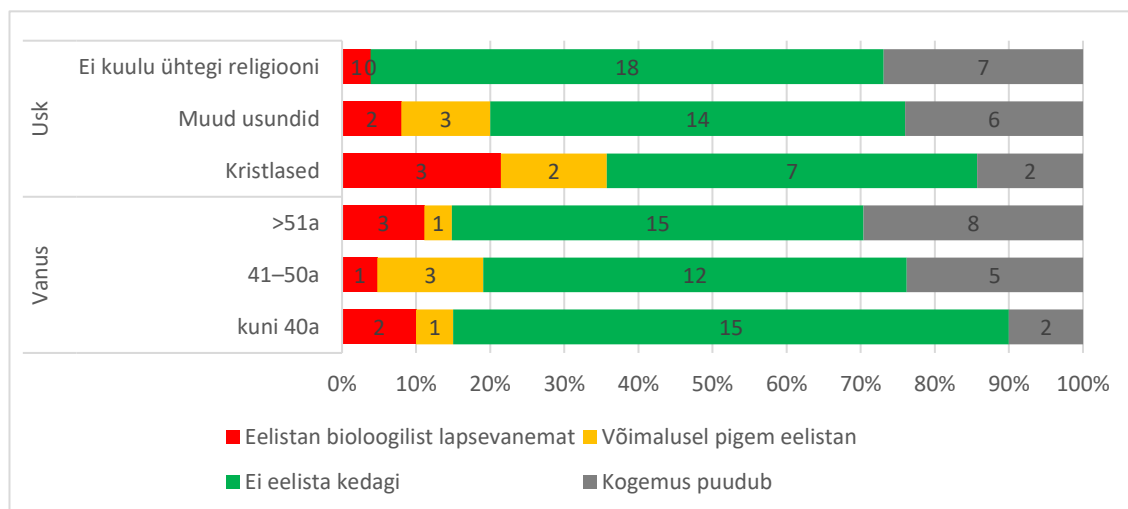
Kokkuvõtvalt saab eelpool väljatoodud analüüsi põhjal väita, et tulemused näitavad enamiku alushariduse spetsialistide teadlikkust perekonnaseaduse muudatusest. Kuigi enamus vastanutest ei pea seda muudatust oluliseks oma suhtumises samasooliste paaride perekondadesse, tunnistasid mõned, et see võib siiski mõjutada nende vaateid edaspidi. Uuringu tulemustele toetudes on oluline välja tuua ka see, et enamikul spetsialistidel puudub varasem kokkupuude samasooliste paaride perekondadega, mis võib mõjutada nende arusaamu ja suhtumist antud teemasse.

2.3.2. Koostöö olulisus lasteasutuse ja lapsevanema vahel

Järgnev teemaplokk uuris alushariduse spetsialistide seisukohti ning valmisolekut töötamiseks samasooliste paaride lapsevanematega ning üldiselt hoiakut koostöö kohta lapsevanema ja lasteasutuse vahel. Küsimustegrupp käsitles ka teadlikkust ja arvamusi samasooliste paaride perekondade suhtes nagu näiteks diskrimineerimine ning perekonnaelu kvaliteet. Lisaks toodi välja respondentide arvamus seoses samasooliste paaride laste diskrimineerimisega.

Enamik uuringus osalejaid (82%) pidas väga oluliseks koostööd lasteasutuse ja lapsevanema vahel (vt joonis 4). Märkimisväärne on see, et kokkuvõtvalt üle poole vastanutest (53%) puudus eelistus bioloogilise ja mittebioloogilise vanema vahel, seega võib väita, et enamik respondente ei eelista koostööd kindla vanemaga, vaid on avatud mõlema vanema kaasamisele, olenemata nende rollist peremudelid. Siiski on võimalik välja tuua erinevusi, mis toetuvad usulisele ja vanuselisele taustale. Usugruppidesse mittekuuluvad spetsialistid ei eelistanud enamasti bioloogilist vanemat mittebioloogilisele vanemale, kuigi see valik oli primaarne ka kristlaste ja muude

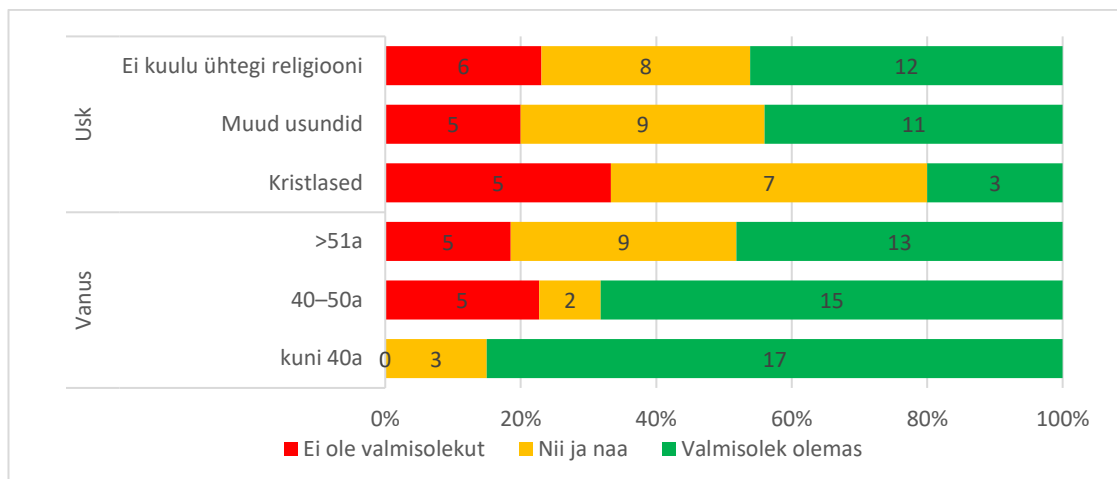
usundite järgijatele. Lähtudes vanusest, ei eelistanud samuti enamik respondente bioloogilist vanemat tema samasoolisele partnerile (vt joonis 4).

Joonis 4. Eelistus bioloogilise ja mittebioloogilise lapsevanema vahel usulise kuuluvuse ja vanuse lõikes, n = 73

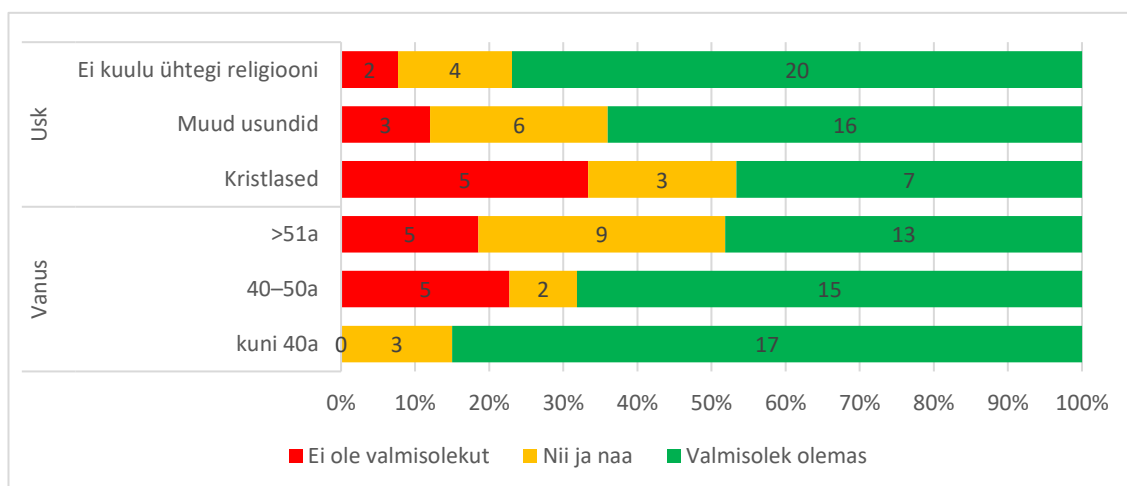
Uuringu tulemuste kohaselt oli isiklikul ja lasteasutuse tasandil samasooliste paaride perekonnamudelitega töötamise valmisoleku hindamisel vastuolulisi arvamusi. Mõned spetsialistid tundsid end täiesti või piisavalt valmis, nii isiklikult kui ka institutsionaalsel tasandil. Siiski oli ka neid, kes ei tunne end selles osas valmis või arvavad, et nende lasteasutusel pole piisavalt valmisolekut. Seega võib väita, et antud uuringus ilmnes vajadus parema toetuse järele erinevate perekonnamudelitega töötamisel lasteasutuses. 18% vastanutest ei ole valmis või ei ole pigem valmis töötama samasooliste paaride perekondadega ning 33% vastanuist arvas, et nende lasteasutus pole valmis või pigem pole valmis töötama samasooliste paaride perekondadega.

Analüüsi ka lasteaia valmisolekut töötamiseks samasooliste lapsevanematega, võttes arvesse respondendi vanust ja religiooni (vt joonis 5). Tulemustele toetudes on märgata, et spetsialistid, kes ei kuulu ühtegi usugruppi või toetavad muid usundeid, pidasid lasteasutust enamasti valmisolevaks töötamiseks samasooliste paaride perekondadega. Lisaks on võimalik esile tuua vanuserühmade erinevused vastajate seisukohtades antud teema suhtes, kus alla 40-aastaste spetsialistide seas oli enim neid, kes väidavad, et lasteasutusel on valmidus olemas (vt joonis 5).

Joonis 5. Lasteasutuse valmisolek töötamaks samasooliste lapsevanematega usulise kuuluvuse ja vanuse lõikes, n = 73

Sarnaselt saab välja tuua ka isiklikul tasandil valmisoleku erinevusi, kus väidetavalt on spetsialistidel, kes ei kuulu ühtegi religiooni, suurem valmisolek töötamaks koos samasooliste paaride perekondadega. Arvestades vanusegruppe, jäid spetsialistide seisukohad pigem samaks nagu lasteasutuse valmisoleku puhul (vt joonis 6).

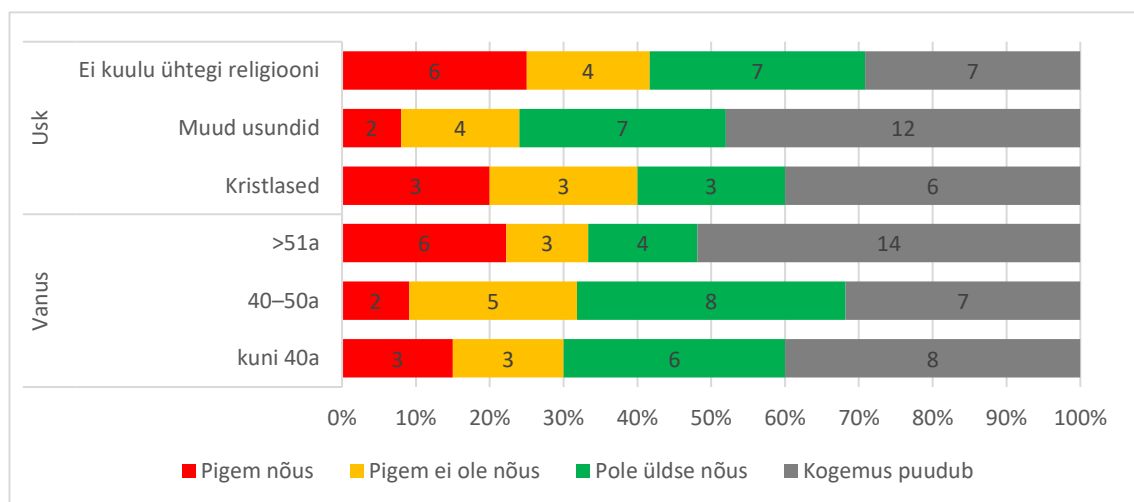
Joonis 6. Isiklik valmisolek töötamaks samasooliste lapsevanematega usulise kuuluvuse ja vanuse lõikes, n = 73

Selgitamaks välja, kui teadlikud on alushariduse spetsialistid homoseksuaalsete inimeste ja nende lähedaste stigmatiseerimise ja diskrimineerimisega, oli küsitluses esitatud erinevad väited. Vastajatel oli võimalus maatriksi skaala abil anda omapoolne arvamus.

Esimese väitega, kus uuriti samasooliste vanemate laste soolistest rollimudelitest ilmajäämise kohta, oli suur osa vastajaid kahtleval seisukohal, väljendades oma arvamust pigem „nii ja naa“ (26%), samas oli märkimisväärne osa ka arvamusel „pigem ei ole nõus“ (21%). Oluline on märkida, et väitega nõustus 27% kristlastest, samas kui ühtegi religioosesse gruppi mittekuuluvate alushariduse spetsialistide seas toetas antud väidet vaid 4% vastanutest. Vanuse järgi ei olnud erinevused arvamustes oluliselt märgatavad.

Teise väite puhul, milles uuriti samasooliste lapsevanemate kõrvalejäämist lasteasutuse üritustest, ei olnud paljud vastajad üldse (16%) või pigem mitte nõus (16%). Siinkohal saab välja tuua, et mitte ühtegi religioosesse gruppi kuuluvate spetsialistide seas ei olnud antud väitega nõus 46% respondentidest. Vanuselisel polnud antud väitega nõus enamjaolt pigem kuni 40-aastased alushariduse spetsialistid (45%).

Kolmandas väites uuris autor kas respondendi arvates puudutab diskrimineerimine ainult homoseksuaalseid inimesi ning vastustevariantidest saab välja lugeda, et suuremal hulgal vastanutest antud teemaga kogemus puudus (40%). Nimetatud küsimuse analüüsimisel ilmsid erinevused seoses religiooni ja vanusega ning autor on need erinevused välja toonud joonisel 7.

Joonis 7. Diskrimineerimine usulise kuuluvuse ja vanuse lõikes, n = 73

Neljanda väite eesmärgiks oli välja selgitada alushariduse spetsialistide arvamus seoses sellega, kas samasooliste lapsevanemate lapsed kogevad otsest diskrimineerimist ka kiusamise näol ning toetudes küsitlustest saadud vastustele puudus sellega seoses

enamikul spetsialistidest kogemus (51%). Küll aga ei olnud antud väitega nõus 14% respondentidest. Ka tulemuste võrdlemine antud teema kohta ei toonud välja märkimisväärseid erinevusi, kuna valdaval enamikul alushariduse spetsialistidest puudus kogemus lastega, kellel on samasoolised lapsevanemad. Need tulemused näitavad, et teema tõstatas küll erinevaid seisukohti, kuid paljudel respondentidel puudus otsene kogemus etteantud olukorraga.

Enamik (68%) alushariduse spetsialistidest oli arvamusel, et lapsevanema seksuaalne orientatsioon ei mõjuta perekonnaelu kvaliteeti. Nad peavad samasooliste lapsevanemate peredes laste elukvaliteeti võrdselt heaks heteroseksuaalsete vanematega peredega. Vähem kui viiendik (14%) arvas, et laste elukvaliteet on samasooliste paaride peredes sama hea kui heteroseksuaalsetes peredes. Veelgi väiksem osa (11%) uskus, et see on aga halvem ja vaid üks vastaja arvas, et samasooliste paaride peredes on laste elukvaliteet parem kui heteroseksuaalsetes peredes. Positiivse trendina saab siit välja tuua tõsiasi, et alushariduse spetsialistid on pigem avatud ja omavad kaasavat suhtumist, luues sealjuures turvalise ja toetava keskkonna kõigile lastele, sõltumata nende peremudelitest.

Valdav osa vastanutest pidas lasteasutuse ja lapsevanema omavahelist koostööd oluliseks ning ei oma eelistusi bioloogilise ja mittebioloogilise vanema osas. Samuti näitab uuring, et enamikul vastanutest puudus kokkupuude samasooliste paaride perekondade diskrimineerimise ja stigmatiseerimisega, kuid sellegipoolest tunnistavad nad selle olemasolu ja mõju.

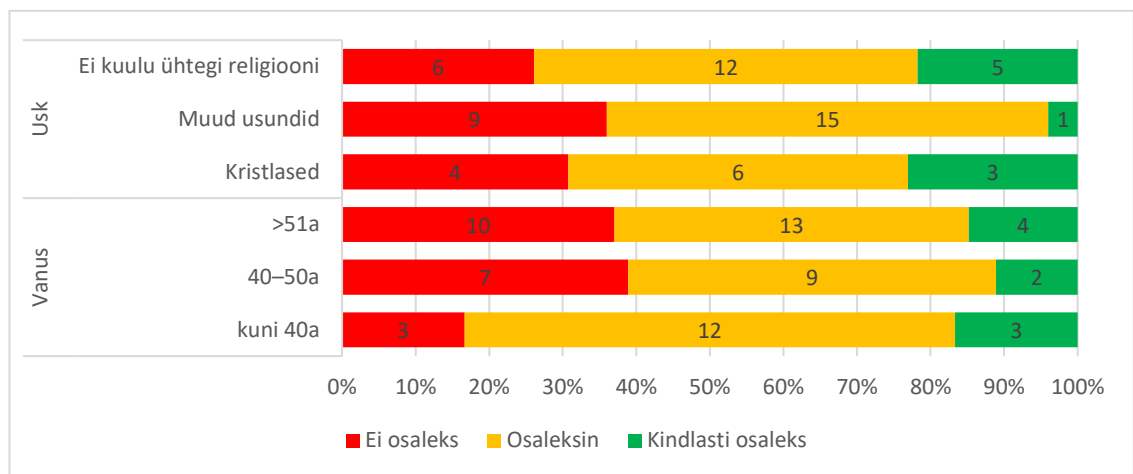
2.3.3. Koolituste ning kirjaliku dokumentatsiooni olulisus lasteasutuses töötamiseks samasooliste paaride perekondadega

Uuringus otsiti vastust küsimusele, kas alushariduse spetsialistidel on olnud võimalus osaleda koolitustel seoses samasooliste paaridega koostöötamiseks ning milline on nende arvamus antud koolituste vajalikkuse kohta. Lisaks uuriti ka kirjaliku dokumentatsiooni olemasolu lasteasutuses, töötamiseks samasooliste perekondadega.

Enam kui kolmveerand alushariduse spetsialistidest (77%) pole saanud täiendavat koolitust, et paremini toime tulla samasooliste paaride peremudelitega. Uurimistulemustele toetudes on märgata, et vaid ligikaudu veerand vastajatest (23%)

leidis, et teemakohane koolitus on vajalik või isegi väga oluline. Enamus respondente (47%) oleks valmis osalema vastaval koolitusel, kuid samas leidis ka neid, kes ei näe vajadust sellistel koolitustel üldse osaleda. Võrdlusest selgus, et erialasel ettevalmistusel ei ole seoseid usu ega vanusega.

Küll aga saab esile tõsta erinevusi nii religioosselt kui ka vanuselisel, seoses osalemisega täiendkoolitustel. Siinkohal saab välja tuua, et enim olid nõus täiendkoolitustel osalema spetsialistid, kes ei pea ennast ühtegi religioossesse gruppi kuuluvat (74%) ning tendents näitab, et vanuselisel osaleksid koolitustel spetsialistid vanuses 51 ja enam aastat (vt joonis 8).

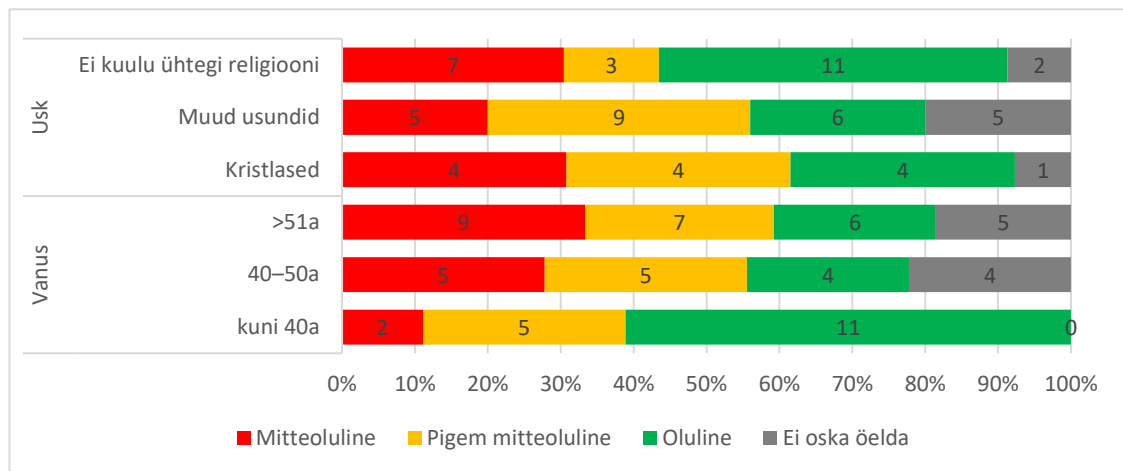

Joonis 8. Osalemine täiendkoolitustel usulise kuuluvuse ja vanuse lõikes, n = 73

Antud teema kohta sai autor ka respondendilt kommentaarina tagasiside: „Ei osaleks koolitusel. Ja kui kohustuslikus korras sunnitaks osalema, siis see ei muudaks minu seisukohta, et kogu see samasooliste jura on vale. Nii nagu koer ei ole kass ja kass ei ole koer“.

Toetudes eelnevale, uuris autor lisaks osalemisele ka täiendkoolituste vajaduse kohta (vt joonis 9). Analüüsid vajadust täiendkoolituste järele vastavalt religioossele taustale, võib märkida, et spetsialistid, kes ei kuulu ühtegi religiooni, pidasid vajadust antud koolituste järele kõige olulisemaks (48%). Kristlaste seas esines erinevaid seisukohti, kuna kõikidele vastusevariantidele vastati võrdselt (31%) ning üks respondent ei osanud seisukohta võtta. Vanuse järgi eristusid enam keskealised ja vanemad kui 51-aastased

vastajad, kelle vastustes esines kõige enam erinevusi. Joonisel 9 on välja toodud vajadus täiendkoolituse järele töötamaks samasooliste paaride perekondadega.

Joonis 9. Vajadus täiendkoolitusteks usulise kuuluvuse ja vanuse lõikes, n = 73

Uuringust tulenevalt selgub, et suurem osa alushariduse spetsialistidest (48%) ei olnud teadlik, kas nende lasteasutuses on olemas ametlik dokumentatsioon, mis reguleeriks samasooliste paaridega seotud koostööd. Kõikide respondentide peale kokku vaid üks vastaja kinnitas, et nende lasteasutuses on selline dokumentatsioon olemas, samas kui kõik ülejäänud olid kindlad, et sellist dokumentatsiooni nende lasteasutuses ei eksisteeri.

Lisaks sellele leidis peaaegu pool vastanutest (46%), et selline dokumentatsioon pole töötamiseks samasooliste paaridega oluline või on isegi mitteoluline. Ent sealjuures leidis ligi veerand (22%) vastajatest, et antud kirjalike dokumentide olemasolu on lasteasutusele oluline või isegi väga oluline. Samal ajal ei osanud osad vastajad (25%) seisukohta võtta ning vaid 7% pidasid sellise dokumentatsiooni olemasolu väga oluliseks. Üldiselt näitab see, et dokumentatsiooni ja reeglite kehtestamine antud teemal on mõnele alushariduse spetsialistile oluline, kuid enamikule mitte nii tähtis või isegi tähelepanuta jääv.

Antud uuringu tulemused toovad välja, et enamik alushariduse spetsialistidest ei ole saanud täiendavat koolitust töötamiseks samasooliste paaride perekondadega, samas peavad seda vajalikuks. Kuigi suurem osa vastanutest osaleks vastaval koolitusel, on ka neid, kes ei näe selle vajalikkust. Lisaks tuli välja tõsiasi, et enamikul vastanutest puudub teadmine kirjaliku dokumentatsiooni olemasolust lasteasutuses, mis reguleeriks koostööd

samasooliste lapsevanematega. Kirjaliku dokumentatsiooni olemasolu peetakse küll oluliseks, kuid paljud vastajad ei pea seda prioriteetseks.

2.4. Arutelu ja järeldused

Samasooliste paaride perekond on perekond, mis koosneb kahest lapsevanemast, kes jagavad vanematena armastust ja vastutust oma lastele samamoodi nagu teevad seda heteroseksuaalsed lapsevanemad. Sõltuvalt keskkonnast, milles lapsed kasvavad, võivad vanemateks olla kaks ema või kaks isa. Lasteaiad peaksid võtma samasooliste paaride peremudeleid vastu avatud ja koostöövalmis viisil, pakkuma sealjuures võrdseid võimalusi ja austama perekondade mitmekesisust.

Hall ja Rodgers (2019, lk 23) on välja toonud, et õpetajate negatiivne suhtumine homoseksuaalsetesse inimestesse on tihedalt seotud vanuse, poliitilise konservatiivsuse, religioossuse ja usuliste veendumuste ülekandumisega. Toetudes analüüsitud sotsiaaldemograafilistele andmetele antud uuringus, võib autor välja tuua, et vanusel, religioonil ja usulistel veendumustel on oluline mõju suhtumisele erinevatesse aspektidesse seoses samasooliste paaride perekondadega. Uuringu tulemustest selgus, et Pärnu linna lasteasutustes on pigem vanemaealine alushariduse spetsialistide kogukond, kes on kõrgharitud ja valdavalt mingisse religiooni ei kuulu. Lisaks on oluline koolieelses lasteasutuses töötamiseks märkimisväärne teadmiste ning oskuste pagas, mis on omandatud formaalse hariduse kaudu (Tatalović-Vorkapić & Puljić, 2013, lk 35). Uuringust ilmneb fakt, et enamik Pärnu linna munitsipaallasteaedades töötavatest alushariduse spetsialistidest omavad kõrgharidust, mis võiks viidata nende pühendumusele ja professionaalsusele. Uuring näitas, et vaid vähesed spetsialistid on omandanud kutsehariduse või piirdunud keskharidusega, mis omakorda ei pruugi tähendada seda, et nende panus on antud valdkonnas väiksem. Sealjuures tuleb välja, et sotsiaalselt ja emotsionaalselt kompetentsed õpetajad suudavad oma klassiruumi paremini hallata (Jennings, 2014, lk 733). Mõtlemisainet sisaldab antud uuring ka seetõttu, et needsamad formaalse haridusega spetsialistid tegelevad igapäevaselt lastega ning sealjuures tuleb mõista ka seda, et lasteasutuses töötamiseks ei piisa ainult haridusest ja tööstaažist – on vaja omandada uusi teadmisi mitmekesisusest ning soovi areneda koos ühiskonnas toimuvate muutustega. Uuringutulemustele tuginedes võib

järeldada, et Pärnu alushariduse spetsialistide kogukond on valdavalt valmis osalema täiendkoolitustel ning nad tunnistavad vajadust selliste koolituste järele.

Perekonnaseaduse muudatus jõustus Eesti Vabariigis 01.01.2024 ning seal on edaspidi selgesõnaliselt kirjas, et abielu võivad sõlmida kaks füüsilist isikut (Perekonnaseadus, 2009, § 1). Uuringust ilmneb, et enamik alushariduse spetsialiste on teadlikud antud seadusemuudatusest, kuid nad väidavad, et see ei mõjuta nende suhtumist samasooliste paaride perekondadesse. Võrdlev analüüs näitab, et vanus ega religioon ei mängi selles suuremat rolli ja arvamused jäid peamiselt muutumatuks. See omakorda viitab sellele, et tolerantsus samasooliste paaride suhtes oli olemas juba enne perekonnaseaduse muudatust. Siinkohal saab välja tuua Kreitžer jt (2014, lk 806) uuringu, kus leitakse, et avalik arvamus riigis võib muutuda positiivsemaks peale seda, kui legaliseeritakse samasooliste paaride abieluõigus, isegi siis, kui otsus on olnud algselt ebapopulaarne. Arvestades seda, et perekonnaseaduse muudatus on uuringu läbiviimise hetkel väga värske, võib mõne aja möödudes oodata siiski suhtumise muutumist. Autori seisukohast ja uuringu tulemuste põhjal võib positiivsema suhtumise kujunemist toetada teadlikkuse suurendamisega ja täiendkoolituste pakkumisega lasteasutustes. Samuti on vajalik üheselt mõistetava dokumentatsiooni väljatöötamine, rakendamine ja tutvustamine alushariduse spetsialistide seas.

Goldberg (2014, lk 670) toob oma uuringus välja selle, et alushariduse spetsialistide vastumeelne suhtumine võib olla mõjutatud ka arusaamast, et sellised teemad ei ole olulised, kuna rühmas puuduvad samasooliste paaride perekondade esindajad. Ka käesolev uuring tõi välja selle, et üle poolte uuringus osalejatel puudub varasem kokkupuude samasooliste peremudeliga. Siiski tunnistasid ligi pooled respondendid, et nad on täiesti teadlikud sellest, kellega on tegu samasooliste paaride perekondade näol. Uuringus ilmnas, et Pärnu linna munitsipaallasteaedades ei ole samasooliste peremudelite esindatus suur, vaid uuringu läbiviimise hetkel pigem väga minimaalne. Sellegi poolest on oluline luua keskkond, kus kõik lapsed ja nende vanemad tunnevad ennast aktsepteerituna ja kus perekond ei dikteeri lapse kogemust lasteasutuses. See tähendab seda, et lasteasutustes peaks olema avatus, mis mõistab ja austab erinevaid peremudeleid ning tagab selle, et kõigil lastel, sõltumata nende perekonnastruktuurist, on võimalus kasvada ja areneda turvalises ja toetavas keskkonnas.

Arvestades seda, et laps viibib suurema osa oma päevast just lasteasutuses, on lapsevanema ja spetsialisti koostöö ülimalt oluline loomaks head arengukeskkonda. Käesolevas uurimistöös ilmnes, et alushariduse spetsialistid peavad lapsevanema ja lasteasutuse vahelist koostööd väga oluliseks. Ka Goldberg ja Smith (2014a, lk 464) toovad oma uuringus välja, et juba väga varane lapsevanemate kaasatus lasteasutuses, tuleb laste kooliedukusele tulevikus väga kasuks. Kuigi ühiskondlik arusaam perekonnast võib tänapäeval olla kultuuriliselt mitmekesisem ja hõlmata erinevaid peremudeleid, on mõned samasooliste paaride vanemad mures, et alushariduse spetsialistid võivad anda suurema vastutuse ja tunnustuse lapse bioloogilisele vanemale, kui tema samasoolisele partnerile (Liang & Cohrsen, 2020, lk 47). Antud uuring tõi välja, et Pärnu linna alushariduse spetsialistid pigem ei oma eelistust bioloogilise ja mittebioloogilise vanema vahel ning on vaid mõni üksik spetsialist, kes eelistab koostööd lapse bioloogilise vanemaga, kui bioloogiline vanem on peremudelil esindatud.

Siinkohal väidavad Davis ja Hanline (2018, lk 135), et lapsevanemaid on kõige tõenäolisem kaasata õppetöösse siis, kui on loodud keskkond, kus nad tunnevad ennast teretult. Goldberg (2014, lk 670) rõhutab sealjuures lisaks, et eelpool mainitud ettevalmistuse puudumisel võivad spetsialistid luua keskkonna, kus samasooliste paaride perekonnad tunnevad ennast tõrjutuna. Käesolev uuring tõi välja tõsiasi, et hetkel ei ole uuritavatel lasteasutustel täielikku valmisolekut töötamiseks samasooliste paaride perekondadega, kuid valdav enamus respondente on arvamusel, et valmisolek on siiski piisav. Uuringu tulemustest sai välja lugeda, et suuremal osal vastanutest on olemas täielik isiklik valmisolek töötamiseks samasooliste paaride peremudeliga. Respondentidel on küll valmisolek töötamiseks samasooliste lapsevanematega, kuid neil puudub kogemus seoses diskrimineerimisega antud valdkonnas. Farr jt (2019, lk 129) kajastavad oma uuringus, et diskrimineerimine ei puuduta ainult homoseksuaalseid inimesi, vaid ka nende perekondasid ning Mazrekaj jt (2020, lk 834) lisavad, et samasooliste perekondade lapsed võivad kogeda kiusamist, mis on seotud otseselt nende vanemate seksuaalse orientatsiooniga. Enamikul uuringus osalejatest puudus otsene kogemus samasooliste perekondadega, mistõttu pole võimalik analüüsida tulemusi adekvaatselt võrdluses eelpool väljatoodud väidetega. Küll aga võiks uuringu tulemuste põhjal kaaluda tugivõrgustike loomist, kuhu kuuluksid nii samasooliste paaride lapsevanemad kui ka

alushariduse spetsialistid. Sellised võrgustikud võimaldaksid kogemuste jagamist ning aitaksid luua avatuma ja toetavama keskkonna mõlemale osapoolle.

Peamised probleemid seoses samasooliste lapsevanematega on seotud lapse võimaliku kõrvalejäämisega traditsioonilistest soorollimudelitest, mis esinevad heteroseksuaalsetes peredes ning probleemi nähakse ka selles, et samasooliste vanemate lapsed võivad olla sihipärasema kiusamise ohvriks (Farr *et al.*, 2019, lk 129). Käesoleva uuringu respondendid on antud väites aga kahtleval seisukohal ja pole sugugi veendunud, et see just nii on, pigem pole nad väidetega nõus ning sealjuures ei mängi rolli ka vanuseline ega usuline taust. Lisaks leiavad antud uuringu respondendid, et lapsevanemad pole ilma jäänud lasteasutuse tegevustest, mis on seotud sooliste rollimudelitega (nt emadepäeva ja isadepäeva tähistamine). Uuringutulemused näitasid sedagi, et Pärnu linna munitsipaallasteaedadel ei ole dokumentatsiooni ning selgesõnalist kajastust lasteasutuse põhikirjas töötamaks samasooliste perekondadega. Pigem leidsid respondendid, et antud hetkel ei näe nad vajadust sellise dokumentatsiooni järele. Lähtudes muu maailma kogemusele väidavad ka Liang ja Cohrssen (2020, lk 47) oma uuringus, et alushariduse õppekavad ning põhikirjad ei kajasta seda, kuidas lasteasutuse tegevustes samasoolisi lapsevanemaid võrdväärselt kohelda. Ka täiendkoolituste teemat puudutades jäi suurem osa respondente arvamusele, et antud teemaga seotud täiendõpe ei ole vajalik ning vaid üksikud osaleksid koolitustel kindlasti. Siinkohal mängivad rolli ka usulised tõekspidamised ja vanus. Uuring tõi välja, et spetsialistid, kes ei kuulu ühtegi usugruppi, osaleksid täiendkoolitustel kindlameelsemalt kui näiteks kristlastest respondendid. Ka vanuseliselt tuli esile see, et noorematel spetsialistidel on suurem valmisolek koolitustel osalemiseks. Sealjuures tuleb ära märkida, et seoses antud teemaga pole täiendkoolitustel keegi vastanutest varem käinud.

Käesoleva uuringu analüüsi tulemuste põhjal selgusid alushariduse spetsialistide hoiakud ja suhtumine samasooliste paaride perekondadesse lasteasutuses, millest tulenevalt teeb töö autor järgnevad ettepanekud ühiselt nii Eesti LGBT Ühingule, Eesti Inimõiguste Keskusele kui ka Pärnu Õppenõustamiskeskusele:

- töötada välja spetsiaalsed teavituskampaaniad, täiendkoolitused ja seminarid alushariduse spetsialistidele, mis keskenduvad võrdse kohtlemise põhimõtetele ning mitmekesisuse aktsepteerimisele (Eesti LGBT Ühing, Eesti Inimõiguste Keskus);

- koostöös Eesti LGBT Ühingu ja Eesti Inimõiguste Keskusega viia eelpool nimetatud teavituskampaaniad, täiendkoolitused ja seminarid Pärnu linnavalitsuse hallatavate munitsipaallasteaedade alushariduse spetsialistideni (Pärnu Õppenõustamiskeskus);
- toetada lasteasutusi samasooliste paaride perekondadega koostöö arendamisel, mis hõlmab lasteasutuse põhikirjades vastavate muudatuste väljatöötamist (Pärnu Õppenõustamiskeskus).

Üsna selge on see, et koolieelse õppimise ja õpetamise protsess on keeruline ning selle raames on äärmiselt oluline just koolieelse õpetaja isiksus (Tatalović-Vorkapić & Puljić, 2013, lk 35). Kui õpetaja tegelikud tegevused on vastuolus tema veendumustega, siis laste õpitulemused ei pruugi olla järjepidevad ning õpetaja efektiivsus väheneb, mis võib omakorda viia kõrge kvaliteedilise hariduse saavutamise ebaõnnestumiseni (Chan, 2016, lk 430). Käesoleva uuringu autor on nõus eelpool väljatoodud väitega, et spetsialistide tegevused ei tohiks olla vastuolulised tema veendumustega, sest see võib vähendada tööülesannete täitmise efektiivsust. Koolieelsete lasteasutuste spetsialistid on lõppkokkuvõttes need isikud, kes veedavad suurema osa päevast lastega, edastades neile ühiskonna moraali, väärtusi ja hoiakuid – olles sealjuures lastele omamoodi esmased eeskujud. Ka Bashir jt (2014, lk 9) toovad oma uuringus välja selle, et ühed mõjukamad ja elumuutvamad eeskujud on just esimesed õpetajad. Seega tuleb arvestada, et õpetajate hoiakutel võib olla kriitiline mõju lapse arengule (Baiocco *et al.*, 2020, lk 235). Kõige selle juures on äärmiselt oluline, et õpetaja oleks tolerantne, salliv ning uute ühiskonnainormidega kaasa minev.

Käesoleva uuringu analüüsiga saab vastuse töö alguses esitatud uurimisküsimus, mille vastusest selgub, et muudatus perekonnaseaduses pigem ei muuda alushariduse spetsialistide suhtumist samasooliste paaride perekondadesse, kuid võib positiivselt toetada üldise hoiaku muutmist avatumaks ja tolerantsemaks. Suhtumise mittemuutumine võib olla tingitud sellest, et ka enne perekonnaseaduse muudatust oli valdav enamus spetsialistide tolerantne suhtumine samasooliste paaride perekondade suhtes. Arvestades asjaolu, et seadusemuudatus on antud hetkel väga värske, võib siiski ajapikku tõusta esile muutusi praegustes hoiakutes. Uuringu tulemustele toetudes saab tõdeda, et samasooliste perekondade mõistmiseks ning toetamiseks vajavad alushariduse spetsialistid spetsiaalselt väljatöötatud programme ning täiendkoolitusi.

KOKKUVÕTE

Alusharidusel on laste elus määrav roll, sest sel perioodil omandavad nad olulised oskused ja teadmised, mis omakorda kujundavad nende tulevikku. On ilmne, et koolieelse lasteasutuse spetsialistidel lasub suur vastutus, kuna nende pädevus mõjutab otseselt laste arengut ja eluhoiakuid. Emotsionaalselt ja sotsiaalselt pädevad spetsialistid suudavad luua parema õpikeskkonna, kus lapsed tunnevad ennast toetatuna ja mõistetuna. Sealjuures peab spetsialistide käitumine olema kooskõlas nende veendumuste ja uskumustega, et tagada lastele järjepidev areng.

Samasooliste paaride peremudel on muutunud üle maailma üha tavalisemaks ning nende õiguste tunnustamine ja aktsepteerimine on oluline samm ühiskonna mitmekesistamisel. Seadusandlus on hakanud arvestama erinevate peremudelitega, kuid samasoolised lapsevanemad võivad endiselt tunda diskrimineerimist ja stressi, eriti seoses lapse haridusteedega. Alushariduse spetsialistide võimalikud eelarvamused samasooliste vanemate suhtes võivad omakorda mõjutada nende laste kohanemist lasteasutuses.

Selgitamaks alushariduse spetsialistide suhtumist samasooliste paaride perekondadesse, viidi läbi kvantitatiivne uuring Pärnu linnavalitsuse hallatavate munitsipaallasteaedade spetsialistide seas. Kriteeriumiks oli tingimus, et spetsialist puutuks tööalaselt kokku nii lapse kui ka lapsevanemaga. Uuringus kasutati struktureeritud küsimustega ankeetküsitlust, mis viidi läbi Tartu Ülikooli *LimeSurvey* keskkonnas.

Valimi moodustamiseks kasutati mittetõenäosuslikku ettekavatsetud valimi meetodit kuid valimi suuruse saavutamisel esines väljakutseid. Küsitlusele vastas kokku 73 respondenti. Kuigi valimi esinduslikkus jäi soovitud madalamaks, analüüsiti tulemusi siiski kirjeldava statistika abil läbi JASP andmete analüüsimise tarkvara. Olenemata vastajate vähesusest ja asjaolust, et seetõttu tuleb tulemustesse suhtuda ettevaatlikkusega, pakub uurimistöö olulisi teadmisi samasooliste paaride ja lasteasutuse vahelisest koostööst ning alushariduse spetsialistide suhtumisest antud teema kohta. Samuti annab

uuring aluse tulevastele uurimistöödele sel teemal. Alushariduse spetsialistide täiendkoolitamine ja sealjuures teadlikkuse tõstmine mitmekesisusest on oluline, et luua avatud ja toetav keskkond kõikidele lastele ja nende perekondadele.

Uuring keskendus alushariduse spetsialistide sotsiaaldemograafilistele andmetele, nende teadlikkusele samasooliste paaride perekondadest, suhtumise muutumisele seoses muudatusega perekonnaseaduses ja valmisolekule töötamiseks samasooliste paaride lapsevanematega. Uuringu tulemused tõid välja, et alushariduse spetsialistid on üldiselt teadlikud samasooliste paaride perekondadest, kuid neil puudus praktiline kogemus ja spetsiifiline koolitus antud valdkonnas. Uuringu tulemustele toetudes saab välja tuua ka asjaolu, et on vajadus tõhustada teavet ja toetust ning parandada suhtumist ja valmisolekut alushariduse spetsialistide seas töötamiseks samasooliste lapsevanematega. Diskrimineerimise ja stigmatiseerimise vähendamiseks on vaja suurendada teadlikkust ja lasteasutuste valmisolekut võtta vastu kõiki ühiskonnas eksisteerivaid peremudeleid.

Kuigi enamik alushariduse spetsialiste on teadlikud Eesti perekonnaseaduse muudatusest, mis võimaldab samasoolistel paaridel abielluda, ei pruugi see mõjutada nende suhtumist samasooliste paaride perekondadesse. Uuringu tulemused näitasid, et paljudel spetsialistidel puudus varasem kogemus samasooliste paaride perekondadega ning sealjuures on lasteasutuse dokumentatsioon ning täiendkoolituste võimalused sel teemal napid. Siiski on valdav enamus alushariduse spetsialiste valmis töötama selliste peredega ning toetavad nende igakülgset kaasamist lasteasutuse tegevustesse.

Edaspidi on oluline läbi viia kvalitatiivseid uuringuid, mis käsitleks respondentide isiklike hoiakuid ning arvamusi seoses samasooliste lapsevanematega ning nende perekonnamudeli esindatusega lasteasutuses. Oluline on ka jälgida ühiskonnas toimuvaid muutusi ning seetõttu võiks antud teemale taaskord tähelepanu pöörata kolme aasta pärast, mis võimaldab uurida kuidas muudatus seaduses on ühiskonnas omaks võetud.

VIIDATUD ALLIKAD

- ARNO. (s. a.). *Ülevaade*. <https://arno.ee/ulevaade/>
- Arslan, A. (2023). Characteristics, types and functions of family concept. *African Educational Research Journal*, 11(1), 45–48. <https://doi.org/10.30918/AERJ.111.23.001>
- Askarzai, W., & Unhelkar, B. (2017). Research Methodologies: An Extensive Overview. *International Journal of Science and Research Methodology*, 6(4), 21–42. https://ijsrm.humanjournals.com/wp-content/uploads/2017/07/3.Dr_-Walied-ASKARZAI-Bhuvan-Unhelkar.pdf
- Averett, P., Hegde, A., & Smith, J. (2017). Lesbian and gay parents in early childhood settings: A systematic review of the existing research literature. *Journal of Early Childhood Research*, 15(1), 34–46. <https://doi.org/10.1177/1476718X15570959>
- Baiocco, R., Argalia, M., & Laghi, F. (2014). The Desire to Marry and Attitudes Toward Same-Sex Family Legalization in Sample of Italian Lesbians and Gay Men. *Journal of Family Issues*, 35(2), 181–200. <https://doi.org/10.1177/0192513X12464872>
- Baiocco, R., Rosati, F., Pistella, J., Salvati, M., Carone, N., Ioverno, S., & Laghi, F. (2020). Attitudes and Beliefs on Italian Educators Raised by Same-Sex Parents. *Sexuality Research and Social Policy*, 17, 229–238. <https://doi.org/10.1007/s13178-019-00386-0>
- Bashir, S., Bajwa, M., & Rana, S. (2014). Teacher as a role model and its impact on the life of female students. *International Journal of Research – GRANTHAALAYAH*, 1(1), 9–20. <https://doi.org/10.29121/granthaalayah.v1.i1.2014.3081>
- Battista, S. D., Paolini, D., & Pivetti, M. (2021). Attitudes Toward Same-Sex Parents: Examining the Antecedents of Parenting Ability Evaluation. *Journal of GLBT Family Studies*, 17(3), 273–291. <https://doi.org/10.1080/1550428X.2020.1835596>

- Bertini, L. (2017). *A comparative study on social stigma associated with same-sex parenting in Italy and in Norway* [Master's thesis, Oslo and Akershus University College of Applied Sciences, Faculty of Social Sciences]. ODA. <https://hdl.handle.net/10642/5368>
- Botha, M., & Frost, D. M. (2020). Extending the Minority Stress Model to Understand Mental Health Problems Experienced by the Autistic Population. *Society and Mental Health, 10*(1), 20–34. <https://doi.org/10.1177/2156869318804297>
- Chan, W. L. (2016). The discrepancy between teachers' beliefs and practices: a study of kindergarten teachers in Hong Kong. *Teacher Development, 20*(3), 417–433. <https://doi.org/10.1080/13664530.2016.1161658>
- Christensen, L. B., Burke Johnson, R., & Turner, L. A. (2015). *Research Methods, Design, and Analysis, Global Edition*. Pearson Education Limited.
- Crouch, S. R., McNair, R., Waters, E., & Power, J. (2013). What makes a same-sex parent family? *The Medical Journal of Australia, 199*(2), 94–96. <https://doi.org/10.5694/mja12.11234>
- Davis, J. M., & Hanline, M. F. (2018). Young Children With Same-Sex Parents: Supporting Families and Children in Early Childhood Programs. *Young Exceptional Children, 21*(3), 127–141. <https://doi.org/10.1177/1096250616659122>
- Diaz-Serrano, L., & Meix-Llop, E. (2016). Do schools discriminate against homosexual parents? Evidence from a randomized correspondence experiment. *Economics of Education Review, 53*, 133–142. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2016.06.001>
- Einarsdottir, J. (2014). Children's perspectives on the role of preschool teachers. *European Early Education Research Journal, 22*(5), 679–697. <http://dx.doi.org/10.1080/1350293X.2014.969087>
- Farr, R. H., Salomon, I., Brown-Iannuzzi, J. L., & Spears Brown, C. (2019). Elementary School-age Children's Attitudes Toward Children in Same-Sex Parents Families. *Journal of GLBT Family Studies, 15*(2), 127–150. <https://doi.org/10.1080/1550428X.2018.1452659>
- Flores, A. R., & Barclay, S. (2016). Backlash, Consensus, Legitimacy, or Polarization: The Effect of Same-Sex Marriage Policy on Mass Attitudes. *Political Research Quarterly, 69*(1), 43–56. <https://doi.org/10.1177/1065912915621175>

- Frost, D. M., LeBlanc, A. J., de Vries, B., Alston-Stepnitz, E., Stephenson, R., & Woodyatt, C. R. (2017). Couple-Level Minority Stress: An Examination of Same-Sex Couples' Unique Experiences. *Journal of Health and Social Behavior*, 58(4), 455–472. <https://doi.org/10.1177/0022146517736754>
- Goldberg, A. E. (2014). Lesbian, gay, and heterosexual adoptive parents experiences in preschool environments. *Early Research Quarterly*, 29(4), 669–681 <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2014.07.008>
- Goldberg, A. E., & Smith, J. Z. (2014a). Predictors of school engagement among same-sex and heterosexual adoptive parents of Kindergarteners. *Journal of School Psychology*, 52(5), 463–478. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2014.08.001>
- Goldberg, A. E., & Smith, J. Z. (2014b). Preschool selection considerations and experiences of school mistreatment among lesbian, gay, and heterosexual adoptive parents. *Early Childhood Research Quarterly*, 29(1), 64–75. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2013.09.006>
- Hall, W. J., & Rodgers, G. K. (2019). Teachers' attitudes toward homosexuality and the lesbian, gay, bisexual, and queer community in the United States. *Social Psychology of Education*, 22(1), 23–41. <https://doi.org/10.1007/s11218-018-9463-9>
- Hegde, A. V., Averett, P., White, C. P., & Deese, S. (2014). Examining preschool teachers' attitudes, comfort, action orientation and preparation to work with children reared by gay and lesbian Parents. *Early Child Development and Care*, 184(7), 963–976. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.845563>
- Jennings, P. A. (2014). Early Childhood Teachers' Well-Being, Mindfulness, and Self-Compassion in Relation to Classroom Quality and Attitudes Towards Challenging Students. *Mindfulness*, 6(4), 732–743. <https://doi.org/10.1007/s12671-014-0312-4>
- Kandel, B. (2020). Qualitative Versus Quantitative Research. *Marsyangdi Journal*, 1, 1–5.
- Kreitzer, R. J., Hamilton, A. J., & Tolbert, C. J. (2014). Does Policy Adoption Change Opinions on Minority Rights? The Effects of Legalizing Same-Sex Marriage. *Political Research Quarterly*, 67(4), 795–808. <https://doi.org/10.1177/1065912914540483>
- Liang, X., & Cohrssen, C. (2020). Towards creating inclusive environments for LGBTIQ-parented families in early childhood education and care settings: A review of recent

- literature. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(1), 43–55.
<https://doi.org/10.1177/1836939119885304>
- MaCorr Research. (n.d.). *Sample size calculator*. <https://www.macorr.com/sample-size-calculator.htm>
- Mazrekaj, D., Fischer, M. M., & Bos, H. M. W. (2022). Behavioral Outcomes of Children with Same-Sex Parents in The Netherlands. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10), Article 5922.
<https://doi.org/10.3390/ijerph19105922>
- Mazrekaj, D., De Witte, K., & Cabus, S. (2020). School Outcomes of Children Raised by Same-Sex Parents: Evidence from Administrative Panel Data. *American Sociological Review*, 85(5), 830–856. <https://doi.org/10.1177/0003122420957249>
- Michaud, C. K., & Stelmach, B. (2019). Lesbian and Gay Parents Experiences and their Relationships with/in Schools: An Alberta Study. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 188, 69–85.
<https://journalhosting.ucalgary.ca/index.php/cjeap/article/view/53045>
- Ng, T. K., Lee, T. H., Yuen, H., & Chan, W. (2023) Attitudes toward Homosexuality and Same-Sex Marriage: The Roles of Parental Attitudes, Traditional Gender Role Values, and Filial Piety. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), Article 2194. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032194>
- Park, N. K., Kazyak, E., & Slauson-Blevins, K. (2016). How Law Shapes Experiences of Parenthood for Same-Sex Couples. *Journal of GLBT Family Studies*, 12(2), 115–137.
<https://doi.org/10.1080/1550428X.2015.1011818>
- Perekonnaseadus. (2009). *Riigi Teataja I*, 60, 395; *Riigi Teataja I*, 06.07.2023, 7.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/PKS>
- Puhka Eestis. (s. a.). *Pärnu*. <https://www.puhkaeestis.ee/et/ponevad-paigad/laane-eesti/parnu>
- Pärnu Linnavalitsus. (s. a.-a). *Alusharidus*.
<https://parnu.ee/linnakodanikule/haridus/alusharidus>
- Pärnu Linnavalitsus. (s. a.-b). *Linnavalitsuse hallatavad lasteaiad*.
<https://parnu.ee/linnakodanikule/haridus/alusharidus/lasteaiad-lastehoiud>
- Pärnu Linnavalitsus. (s. a.-c). *Omavalitsus Pärnu linn*. <https://parnu.ee/omavalitsuse-uldinfo/omavalitsus-parnu-linn>

- Pärnu linna koolieelsetesse lasteasutustesse laste vastuvõtu ja väljaarvamise kord. (2019). *Riigi Teataja IV*, 10.05.2019, 20; *Riigi Teataja IV*, 08.05.2020, 66. <https://www.riigiteataja.ee/akt/408052020066>
- Tatalović Vorkapić, S., & Puljić, I. (2013). Importance of students personality traits for their future work with preschool children. *Methodical Horizons*, 8(18), 34–46. <https://doi.org/10.32728/mo.08.2.2013.03>
- Vecho, O., Gross, M., Gratton, E., D'Amore, S., & Green, R.-J. (2019). Attitudes toward Same-Sex Marriage and Parenting, Ideologies, and Social Contacts: the Mediation Role of Sexual Prejudice Moderated by Gender. *Sexuality Research and Social Policy*, 16, 44–57. <https://doi.org/10.1007/s13178-018-0331-3>
- Ventura Miranda, M. I., Gonzales, J. G., del mar Requena Mullor, M., Carreño, T. P., & Rodriguez, R. A. (2018). New Family Models and Their Influence on the Affective Development of Their Children. *International Journal of Sexual Health*, 30(1), 132–139. <https://doi.org/10.1080/19317611.2018.1455787>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/36419>

Lisa 1. Küsimustik alushariduse spetsialistile

Lugupeetud alushariduse spetsialist

Olen Anett Parts, Tartu Ülikooli Pärnu kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsioonikorralduse eriala kolmanda kursuse üliõpilane. Pöördun Teie lasteasutuse poole palvega vastata küsimustikule, mis on koostatud minu lõputöö raames. Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada alushariduse spetsialistide suhtumine samasooliste paaride perekondadesse Pärnu linnavalitsuse hallatavate lasteaedade näitel ning tulemustele toetudes informatiivsete programmide väljatöötamiseks teadlikkuse tõstmisel, mis aitaks vähendada diskrimineerimist samasooliste vanemate ja nende laste suhtes alushariduses.

Küsimustiku täitmine on anonüümne ning sellele vastamine võtab hinnanguliselt aega 15 minutit. Uuringus kogutud andmeid kasutatakse vaid antud lõputöö raames. Olen veendunud, et Teie panus uuringu läbiviimiseks on väärtuslik ning aitab kaasa teadlikkuse tõstmisel alushariduse spetsialistide seas töötamaks samasooliste lapsevanematega.

Küsimustiku leiab aadressil <https://survey.ut.ee/index.php/933646?lang=et>

Palun Teil edastada küsimustik kõikidele lasteasutuse spetsialistidele, kes oma tööülesannetes puutuvad kokku nii lapse kui ka lapsevanemaga.

Olen meeleli nõus vastama tekkivatele küsimustele või tutvustama hiljem uurimistulemusi e-kirja teel.

Ette tänades,

Anett Parts

TÜPK sotsiaaltöö ja rehabilitatsioonikorralduse kolmanda kursuse üliõpilane

Lisa 1 järg

1. Teie sugu (Hall & Rodgers, 2019, lk 23)

- Naine
- Mees
- Ei soovi vasata

2. Teie vanus (Hall & Rodgers, 2019, lk 23)

- 18–20 aastat
- 21–30 aastat
- 31–40 aastat
- 41–50 aastat
- 51–60 aastat
- >61aastat

3. Teie haridustase (Tatalović-Vorkapić, 2013, lk 35)

- Põhiharidus
- Keskkharidus, kesk-eriharidus
- Kutseharidus
- Kõrgharidus

4. Teie emakeel (Hall & Rodgers, 2019, lk 23)

- Eesti keel
- Vene keel
- Muu

5. Teie tööstaaz lasteasutuses (Hall & Rodgers, 2019, lk 23)

- 0–5 aastat
- 6–10 aastat
- 11–15 aastat
- 16–20 aastat
- >20 aastat

Lisa 1. järg

6. Teie religioon (Hall & Rodgers, 2019, lk 23)

- Kristlus
- Õigeusu kristlus
- Islam
- Juudiusk
- Muud usundid
- Ei kuulu ühtegi religiooni
- Ei soovi vastata

7. Teie lasteaia asukoht (Hall & Rodgers, 2019, lk 23)

- Pärnu linn
- Pärnu linna osavald
- Väljaspool Pärnu linna ja osavalda

8. Te olete teadlik sellest, kes on samasooliste paaride perekonnad (Davis & Hanline, 2018, lk 128)

- Täiesti teadlik
- Väga teadlik
- Pigem olen teadlik
- Pigem ei ole teadlik
- Ei tea midagi

9. Milline on Teie seisukoht seoses samasooliste paaride õigusega abielluda? (Ng *et al.*, 2023, lk 1)

- Toetan
- Ei toeta
- Ei ole kindlat seisukohta, sest pole minu jaoks oluline teema
- Ei soovi vastata

Lisa 1 järg

10. Milline on Teie teadlikkus perekonnaseaduse muudatusest, seoses samasooliste paaride abieluõigusega Eestis, kus varasema – abielu sõlmitakse mehe ja naise vahel – on alates 1.01.2024 selgesõnaliselt kirjas, et abielu sõlmitakse kahe füüsilise isiku vahel? (Perekonnaseadus, 2009, § 1)

- Olen muudatusest teadlik
- Olin muudatusest teadlik, aga ei teadnud millal muudatus jõustub
- Ei ole muudatusest teadlik
- Ei olnud muudatusest varem kuulnud
- Ei oska öelda

11. Palun märkida mil määral muudab Teie suhtumist samasooliste paaride perekonda muudatus perekonnaseaduses (Kreitzer *et al.*, 2014, lk 806)

- Ei muuda midagi
- Pigem ei muuda
- Pigem muudab
- Muudab vähesel määral
- Muudab täielikult

12. Teie varasem kokkupuude samasooliste perekondadega seoses tööülesannetega lasteasutuses (Goldberg, 2014, lk 670)

- On olnud varasem kokkupuude
- Ei ole olnud kokkupuudet
- Ei oska vastata

13. Samasooliste paaride peremudelid esindatud Teie lasteasutuses (Goldberg, 2014, lk 670)

- On esindatud
- Ei ole esindatud
- Ei oska öelda

Lisa 1 järg

14. Palun märkige kui oluliseks peate koostööd lapsevanema ja lasteasutuse vahel

(Baiocco *et al.*, 2020, lk 235; Goldberg & Smith, 2014a, lk 464)

- Ei ole oluline
- Pigem ei ole oluline
- Pigem on oluline
- On oluline
- Väga oluline

15. Arvestades samasooliste paaride peremudelit, eelistaksite Te koostööd teha pigem lapse bioloogilise vanemaga (Liang & Cahrssen, 2020, lk 47)

- Jah, eelistan
- Ei ole eelistusi bioloogilise ja mittebioloogilise vanema osas
- Eelistan pigem, kui bioloogiline vanem on peremudelis olemas
- Ei eelista isegi siis, kui bioloogiline vanem on peremudelis olemas
- Kogemus puudub

16. Palun hinnake valmisolekut töötamaks samasooliste paaride perekondadega

	Ei ole üldse valmisolekut	Pigem ei ole valmisolekut	Pigem on valmisolek	On valmisolek	Täielik valmisolek
Teie lasteasutuse valmisolek töötamaks samasooliste paaride perekondadega (Davis & Hanline, 2018, lk 135)					
Teie isiklik valmisolek töötamaks samasooliste paaride perekondadega (Goldberg, 2014, lk 670)					

Lisa 1 järg

17. Teie hinnang järgmistele väidetele

	Kogemus puudub	Nõus	Pigem nõus	Nii ja naa	Pigem ei ole nõus	Pole üldse nõus
Samasooliste lapsevanemate lapsed jäävad Teie hinnangul soolisest rollimudelist ilma (Farr <i>et al.</i> , 2019, lk 129)						
Samasoolised lapsevanemad on jäänud ilma mõningatest lasteasutuse tegevustest, mis on seoses sooliste rollimudelitega (nt emadepäeva ja isadepäeva tähistamine) (Liang & Cohn, 2020, lk 47)						
Diskrimineerimine puudutab ainult homoseksuaalseid inimesi (Farr <i>et al.</i> , 2019, lk 129)						
Samasooliste perekondade lapsed kogevad otsest diskrimineerimist kiusamise näol, mis on seotud nende vanemate seksuaalse sättumusega (Mazrekaj <i>et al.</i> , 2020, lk 834)						

18. Milline on Teie arvamus seoses lapse elukvaliteediga võrdluses samasooliste lapsevanematega perekond ja heteroseksuaalsete lapsevanematega perekond?

(Ventura Miranda *et al.*, 2018, lk 138)

- Elukvaliteet on sama nagu heteroseksuaalsetes peredes
- Elukvaliteet on parem kui heteroseksuaalsetes peredes
- Elukvaliteet on halvem kui heteroseksuaalsetes peredes
- Lapsevanema seksuaalne orientatsioon ei muuda perekonnaelu kvaliteeti

Lisa 1 järg

19. Milline on Teie erialane ettevalmistus töötamiseks samasooliste paaride lapsevanematega? (Goldberg, 2014, lk 670)

- Olen saanud täiendavat koolitust seoses antud teemaga
- Ei ole saanud täiendavat koolitust seoses antud teemaga
- Erialase väljaõppe raames omandatud teadmised
- Ei oska öelda

20. Palun hinnake kui oluliseks Te peate

	Väga oluliseks	Oluliseks	Pigem mitteoluliseks	Mitteoluliseks	Ei oska öelda
Vajadust täiendkoolitusteks töötamiseks samasooliste lapsevanematega (Goldberg & Smith, 2014b, lk 74)					
Selgesõnalist kajastust samasooliste lapsevanemate võrdväärsest kohtlemisest alushariduse õppekavas ning lasteasutuse põhikirjas (Liang & Cohn, 2020, lk 47)					

21. Võimalusel Te osaleksite koolitustel mis on seotud samasooliste paaride perekondadega koostöök lasteasutuses (Goldberg & Smith, 2014b, lk 74)

- Kindlasti osaleksin
- Osaleksin
- Ei osaleks
- Kindlasti ei osaleks

Lisa 1 järg

22. Teie lasteasutusel on olemas kirjalik dokumentatsioon valmisolekuks töötamaks samasooliste paaride perekondadega (Davis & Hanline, 2018, lk 137)

- Jah, on
- Ei, ei ole
- Ei oska öelda

23. Teie panus on olnud märkimisväärne ning tänan pühendatud aja eest. Soovi korral on Teil võimalus antud küsitlusele veel midagi lisada:

SUMMARY

EARLY CHILDHOOD EDUCATION SPECIALISTS ATTITUDES TOWARDS SAME SEX FAMILIES ON THE EXAMPLE OF KINDERGARTENS IN THE CITY OF PÄRNU

Anett Parts

Early childhood education plays a pivotal role in shaping a child's development, serving as a critical period for the acquisition of fundamental skills and knowledge that profoundly influence their future growth and attitudes towards life. Concurrently, early childhood education specialists bear the responsibility of fostering environments characterized by friendliness, respectfulness, and inclusivity within group settings and preschool institutions. By laying a solid foundation for a child's ongoing learning and development, early childhood education empowers them to realize their full potential both academically and in broader life contexts. Hence, prioritizing high-quality and supportive early childhood education is imperative, as it serves to comprehensively nurture the holistic development of the child.

Same-sex couple families have emerged as an essential component of contemporary family structures, offering an alternative to the conventional male-female model and embodying various expressions of love and commitment. These families serve as a compelling testament to the plurality of family formations beyond the traditional heterosexual paradigm, underscoring the idea that love and commitment are not bound by gender. Acknowledging and advocating for the rights of such families is imperative for cultivating an inclusive and diverse society.

The discrimination faced by same-sex parents at the hands of early childhood education specialists constitutes a significant issue within both the educational sphere and broader society. Despite strides towards increased openness and acceptance of diversity,

prejudices persist among kindergarten teachers, leading to discriminatory and stigmatizing treatment of same-sex parents. It is paramount to recognize that such discrimination can leave children feeling marginalized and insecure, while their families may perceive a lack of support and acceptance within the educational system. Therefore, ongoing efforts to raise awareness and implement educational programs promoting openness, inclusion, and equality for all families, regardless of sexual orientation, are essential. Only through such initiatives can all children and their families feel safe and valued within the educational environment, ensuring that teachers provide an equally supportive and positive learning experience for everyone.

The research problem investigated in this study pertained to the negative attitudes exhibited by early childhood education specialists towards families headed by same-sex couples, along with the social stigmatization such families encounter. The objective of the thesis was to assess the perspectives of early childhood education specialists in the city of Pärnu towards same-sex couple families and, based on the research outcomes, to recommend the development of informative programs aimed at raising awareness. These proposed programs would be directed towards the Estonian LGBT Association, Estonian Human Rights Center and the Pärnu Counseling Center, with the ultimate goal of mitigating discrimination against same-sex parents and their children within the realm of early childhood education.

In order to investigate the attitudes of early childhood education specialists towards families headed by same-sex couples, a quantitative survey was conducted among specialists employed in municipal kindergartens overseen by the Pärnu City Government. The eligibility criterion required specialists to have professional interactions with both the child and the parent. The survey employed a structured questionnaire administered through the LimeSurvey platform at the University of Tartu. A non-probability purposive sampling method was utilized to construct the sample, albeit encountering challenges in achieving the desired sample size. A total of 73 respondents participated in the survey. Although the sample's representativeness fell short of recommended standards, the collected data was analyzed using descriptive statistics via JASP data analysis software.

The research findings suggest that early childhood education professionals generally possess awareness of same-sex couple families, although they often lack practical

experience and specific training in this area. While most early childhood education specialists are aware of the amendment to Estonian Family Law allowing same-sex couples to marry, this may not necessarily impact their attitudes towards these families. The study results indicate that many specialists have limited exposure to same-sex couple families, and there is insufficient documentation within children's institutions regarding opportunities for additional training on this topic. Nevertheless, the majority of early childhood education specialists demonstrate readiness to collaborate with such families and advocate for their full participation in the activities of children's institutions.

While caution should be exercised in interpreting the results, the research offers valuable insights into the collaboration between same-sex couples and childcare facilities, along with the attitudes of early childhood education professionals toward this matter. Additionally, this study establishes a foundation for future research endeavors in this domain. Looking ahead, it is essential to undertake qualitative studies that delve into respondents' personal attitudes and opinions concerning same-sex parents, as well as the portrayal of their family model within children's institutions.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anett Parts,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Alushariduse spetsialistide suhtumine samasooliste paaride perekonda Pärnu linna lasteaedade näitel“, mille juhendaja on Liina Käär, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anett Parts
17.05.2024